

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra nederlandistiky

Studijní rok 2023/2024

TOLKEN IN ADOPTIEPROCEDURES

INTERPRETING IN ADOPTION PROCEDURES

TLUMOČENÍ V ADOPČNÍM ŘÍZENÍ

Diplomová práce

Nizozemská filologie

Bc. Karolína Bergerová

Vedoucí práce: **Mgr. Pavlína Knap-Dlouhá, Ph.D.**

Olomouc 2024

Verklaring

Ik verklaar dat ik mijn masterscriptie zelfstandig geschreven heb en alle vakliteratuur en bronnen die ik gebruikt heb in de literatuurlijst heb vermeld.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci vypracovala samostatně a že jsem v ní uvedla veškerou použitou literaturu a další zdroje.

V Olomouci dne

Bc. Karolína Bergerová

Dankbetuiging

Op deze plaats wil ik graag van harte mijn dank betuigen aan mijn scriptiebegeleider, Mgr. Pavlína Knap-Dlouhá, Ph.D., voor haar waardevolle adviezen en opmerkingen die mij hebben geholpen bij het schrijven van mijn masterscriptie. Mijn dank gaat ook uit naar alle respondenten die aan dit onderzoek hebben meegewerkt.

Inhoud

Lijst van gebruikte afkortingen	7
Inleiding	8
1 Interlandelijke adopties.....	10
1.1 Wettelijk kader – internationale wetgeving.....	10
1.1.1 Verdrag van 's-Gravenhage.....	10
1.1.2 Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind	11
1.1.3 Europees Verdrag inzake de adoptie van kinderen	12
1.2 Wettelijk kader – Tsjechische wetgeving.....	12
1.2.1 Tsjechisch Burgerlijk Wetboek.....	12
1.2.2 Wet inzake de sociale en juridische bescherming van kinderen	12
1.2.3 Wet inzake internationaal privaatrecht	13
1.2.4 Andere wetgeving.....	13
1.3 Interlandelijke adopties vanuit Tsjechië naar het buitenland	14
1.3.1 Verloop van adoptie.....	17
2 Sociaal tolken.....	21
2.1 Definitie van sociaal tolken	21
2.2 Karakteristiek van sociaal tolken	23
2.3 Verschillen tussen sociaal tolken en conferentietolken.....	25
2.4 Verschillen tussen sociaal tolken en gerechtstolken	27
2.5 Categorieën van sociaal tolken	28
2.6 Tolktechnieken.....	30
2.6.1 Consecutief tolken.....	31
2.6.2 Simultaan tolken.....	31
2.6.3 Bilateraal tolken	32
2.6.4 Afstandstolken.....	32
3 Sociaal tolk.....	34
3.1 De rol van de tolk.....	34
3.1.1 De omvang van de rol.....	34
3.1.2 Soorten rollen.....	35
3.1.3 Tolk-gemedieerde kinderinterviews	37
3.2 Vereisten van tolken.....	38
3.2.1 Competentiemodel van tolken	39
3.3 Opleiding	41
3.3.1 Universiteiten.....	42

3.3.2	Cursussen	43
3.4	Tolkverenigingen	44
3.5	Deontologie.....	45
3.6	Rollen en verantwoordelijkheden van sociale tolken volgens de ISO-norm.....	46
4	Het onderzoek.....	48
4.1	Onderzoeksanalyse.....	49
	Conclusie.....	67
	Bibliografie.....	69
	Internetbronnen.....	73
	Internationale wetgeving	76
	Tsjechische wetgeving.....	76
Bijlage 1	Voorbeeldvragenlijst in het Nederlands	77
Bijlage 2	Voorbeeldvragenlijst in het Tsjechisch.....	80
	Resumé in het Engels.....	83
	Resumé in het Tsjechisch	84
	Anotace.....	85

Lijst van gebruikte afkortingen

ASKOT (Asociace konferenčních tlumočnicků) – Associatie van conferentietolken

AT – Oostenrijk

BW – Burgerlijk Wetboek

DE – Duitsland

DK – Denemarken

ES – Spanje

FR – Frankrijk

HCCH – Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht

IS – IJsland

IT – Italië

IVRK – Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

JTP (Jednota tlumočnicků a překladatelů) – Vereniging van tolken en vertalers

KST ČR (Komora soudních tlumočnicků České republiky) – Tsjechische kamer van gerechtstolken

LI – Liechtenstein

MPSV (Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR) – Ministerie van Arbeid en Sociale Zaken van Tsjechië

NL – Nederland

SE – Zweden

SI – Slovenië

US – Verenigde Staten

ÚMPOD (Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí) – Tsjechisch Bureau voor internationale kinderbescherming

Verdrag van 's-Gravenhage – Verdrag inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van de interlandelijke adoptie

Inleiding

Tsjechië is een land met een relatief groot aantal kinderen in kindertehuizen. Als niemand geïnteresseerd is in deze kinderen voor binnenlandse adoptie, kunnen ze worden aanbevolen voor interlandelijke adoptie. Voor dit soort adoptie zijn de diensten van een tolk nodig om te bemiddelen in de communicatie tussen de adoptiekandidaten, het kind en de betrokken adoptieautoriteiten. Tolken in adoptieprocedures valt in de categorie sociaal tolken, die in Tsjechië nog niet in hoge mate is geïnstitutionaliseerd. Vanwege het gebrek aan verankering op dit gebied van tolken en het ontbreken van een duidelijke definitie van het beroep van sociaal tolk, heb ik besloten dit onderwerp nader te specificeren met een focus op het tolken in een omgeving met kinderen. Het doel van deze masterscriptie is om inzicht te krijgen in wat de specifieke kenmerken van het tolken in interlandelijke adoptieprocedures zijn en hoe het tolken in procedures met kinderen door de tolken zelf wordt ervaren.

Deze masterscriptie bestaat uit vier hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk behandelt interlandelijke adopties, het begint namelijk met een overzicht van belangrijke internationale verdragen en de belangrijkste principes die van toepassing zijn op adopties over de grenzen heen. Vervolgens wordt de Tsjechische wetgeving besproken, inclusief de betrokken instantie. Daarnaast wordt het verloop van interlandelijke adopties vanuit Tsjechië naar het buitenland gedetailleerd beschreven. Dit hoofdstuk biedt een grondig inzicht in de complexe aspecten van interlandelijke adopties.

In het tweede hoofdstuk beschrijf ik sociaal tolken, waarbij ik eerst verschillende definities van het vakgebied geef en probeer sociaal tolken zo goed mogelijk te karakteriseren. Vervolgens wordt sociaal tolken geplaatst in de context van andere gebieden van het tolken, zoals conferentietolken en gerechtstolken. Daarna beschrijf ik de verschillende categorieën van sociaal tolken om dit tolkenveld beter te begrijpen. Ten slotte worden de tolktechnieken getoond die gebruikt worden bij sociaal tolken.

Het derde hoofdstuk gaat over de sociaal tolk, omdat dit een zeer belangrijke schakel is in alle tolksituaties, en adoptieprocedures vormen hierop geen uitzondering. Hoewel er onder deskundigen onenigheid bestaat over de rol van de sociaal tolk, is dit een belangrijk aspect dat ik aan het begin van dit hoofdstuk beschrijf. Vervolgens richt ik me op de eisen die aan tolken worden gesteld, of het nu om hun opleiding, professionele of algemene vaardigheden gaat.

Het vierde hoofdstuk is mijn onderzoek in de vorm van een vragenlijst, dat ik heb uitgevoerd met de hulp van dertig tolken (respondenten) uit verschillende Europese talen naar het Tsjechisch en omgekeerd. Dit onderzoek is gericht op het verkrijgen van inzicht

in de persoonlijke ervaringen van tolken bij het tolken tijdens procedures waar kinderen bij betrokken zijn. Deze vragenlijst zijn in het Tsjechisch en Nederlands als bijlage bij deze masterscriptie gevoegd.

Ik heb gewerkt met concrete verdragen en wetten van internationale en Tsjechische wetgeving. Verder heb ik gebruik gemaakt van een aantal boeken en artikelen over sociaal tolken, waarvan de meest geciteerde auteurs Pöchhacker, Hale en Roberts zijn. Er zijn maar heel weinig wetenschappelijke bronnen over het tolken in adoptieprocedures. Het meeste werk over tolken in omgevingen met kinderen heeft meer betrekking op het verhoren van kinderen bij de politie of in de rechtszaal, daarom heb ik contact opgenomen met het bureau *ÚMPOD*, het enige dat zich met interlandelijke adoptie in Tsjechië bezighoudt en dat me geholpen heeft om in contact te komen met tolken die betrokken zijn bij interlandelijke adopties.

1 Interlandelijke adopties

Adoptie houdt feitelijk in dat iemand de verantwoordelijkheid op zich neemt voor de opvoeding en dagelijkse zorg van een kind dat niet biologisch aan hen verwant is. Het cruciale aspect van adoptie is het verbreken van de familieband met de biologische ouders. Na de formele goedkeuring van de adoptie door de rechter, wordt het geadopteerde kind juridisch beschouwd als kind van de adoptieouders. Hierdoor ontstaat een nieuwe, wettelijk erkende familieband, inclusief alle bijbehorende rechten en verplichtingen (Fiom 2023: 7). De Tsjechische wet verwijst naar adoptie als een toestand waarin “een relatie tot stand komt tussen de adoptieouder en de geadopteerde, zoals die tussen ouders en kinderen, tussen geadopteerde en familieleden van de adoptieouder”¹ (paragraaf 63, Wet nr. 359/1999 Wetb.).

Tijdens de adoptieprocedure wordt het zogenaamde principe van subsidiariteit nageleefd. In de praktijk betekent dit principe dat eerst een adoptiegezin in Tsjechië minstens zes maanden wordt gezocht. Als er tegen die tijd geen geschikt adoptiegezin wordt gevonden in Tsjechië, stuurt de bevoegde regionale autoriteit het dossier van het kind naar het Bureau voor de internationale kinderbescherming² (hierna ÚMPOD genoemd), dat vervolgens op zoek gaat naar een geschikt adoptiegezin in het buitenland (ÚMPOD 2020: 3).

Elizabeth Bartholet (2006: 107) uit Harvard Law School zegt dat bij interlandelijke adoptiekinderen en adoptieouders elkaar ontmoeten over grenzen van verschillen die niet alleen te maken hebben met biologische kenmerken, maar ook met sociaaleconomische klasse, ras, etnisch en cultureel erfgoed en nationaliteit. Meestal zijn de adoptieouders relatief bevoorrechte blanke mensen uit een van de rijkere landen van de wereld en meestal adopteren ze een kind dat geboren is uit een van de armere landen van de wereld.

1.1 Wettelijk kader – internationale wetgeving

1.1.1 Verdrag van 's-Gravenhage

Het belangrijkste document op het gebied van interlandelijke adoptie is het Verdrag inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van de interlandelijke adoptie – het Verdrag van 's-Gravenhage (Bubelová e. a. 2014: 35-36). Dit verdrag is opgesteld en aangenomen door de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht op

¹ Mijn vertaling K. B., originele tekst: “vzniká mezi osvojitelem a osvojencem takový poměr, jako je mezi rodiči a dětmi, mezi osvojencem a příbuznými osvojitele poměr příbuzenský (§63, zákon č. 359/1999 Sb.).“

² Mijn vertaling K. B., originele tekst: „Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.“

29 mei 1993. In de Tsjechische Republiek is dit Verdrag op 1 juni 2000 in werking getreden en maakt het, samen met de Wet nr. 359/1999 Wetb., inzake de sociale en juridische bescherming van kinderen (zie 1.2.2), de adoptie van kinderen naar en vanuit het buitenland mogelijk. Op 30 januari 2024 telt het Verdrag van 's-Gravenhage in totaal 104 verdragsluitende staten (HCCH 2024).

Het Verdrag is onderverdeeld in zeven hoofdstukken en 48 artikelen. Hoofdstuk één herinnert aan de doelstellingen van dit document. Dit is de doelstelling om te garanderen dat interlandelijke adopties worden uitgevoerd in het belang van het kind en met inachtneming van zijn of haar grondrechten zoals erkend door het internationaal recht. Het Verdrag 's-Gravenhage beschrijft duidelijk de procedure voor adoptie van een kind in het buitenland, bepaalt de verplichtingen en bevoegdheden van verschillende instellingen, omschrijft het recht van het kind op preferentiële adoptie in het land van herkomst, garandeert de biologische ouders anonimiteit en sluit in principe winst uit adopties uit. Het draagt de ondertekenende landen ook op om één centrale autoriteit op hun grondgebied aan te wijzen die verantwoordelijk is voor de adoptie van kinderen in het buitenland. In Tsjechië wordt deze bemiddelende functie uitgevoerd door ÚMPOD in Brno.

1.1.2 Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind

Het is het meest geratificeerde mensenrechtenverdrag in de geschiedenis. Het werd aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 20 november 1989 (MPSV 2016: 2).

Sindsdien is het door elk land ter wereld geratificeerd, behalve door de Verenigde Staten (United Nations 2024). Dit is het eerste wettelijk bindende internationale instrument is dat de volledige lijst van mensenrechten omvat – de burgerlijke en politieke rechten van kinderen, economische, sociale en culturele rechten. Het IVRK is een sleuteldocument geworden in het systeem van internationaalrechtelijke bescherming van het kind. De Tsjechische en Slowaakse Federale Republiek ondertekenden dit Verdrag op 30 september 1990 en het trad op 6 februari 1991 in werking. Daardoor is Tsjechië zijn verplichtingen uit hoofde van het Verdrag nagekomen. Het Verdrag heeft vier basisprincipes (David 1999 geciteerd in: Polenová 2016: 22):

- verbod op discriminatie,
- belang van het kind,
- recht op leven, overleven en ontwikkeling van het kind,
- mening van het kind.

1.1.3 Europees Verdrag inzake de adoptie van kinderen

Een van de oudste documenten over adoptie is het Europees Verdrag inzake de adoptie van kinderen, dat op 24 april 1967 door de Raad van Europa in Straatsburg werd aangenomen. Tsjechië heeft het verdrag op 15 december 1999 ondertekend en het is op 9 december 2000 in werking getreden. Het Europees Verdrag inzake de adoptie van kinderen bestaat uit 5 delen en 28 artikelen. Dit Verdrag is in het leven geroepen om meer eenheid tussen de leden te bewerkstelligen en zo het hele adoptieproces te vergemakkelijken. Het beoogt de moeilijkheden te verminderen die worden veroorzaakt door verschillen in beginselen en procedures tussen landen. Tegelijkertijd bevorderen deze principes de sociale status en het welzijn van geadopteerde kinderen. Het document regelt de hele kwestie van adoptie, die alleen van toepassing is op minderjarigen (Europees Verdrag inzake de adoptie van kinderen 2008).

1.2 Wettelijk kader – Tsjechische wetgeving

1.2.1 Tsjechisch Burgerlijk Wetboek

Op het niveau van wettelijke voorschriften is de belangrijkste bron van de Tsjechische nationale wetgeving de Wet nr. 89/2012 Wetb.³ Dit is een belangrijk nationaal juridisch document dat op 1 januari 2014 in werking is getreden. Het vervangt de oude Wet nr. 94/1963 Wetb., de Tsjechische gezinswet⁴, zoals gewijzigd (Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině).

De wet regelt de voorwaarden van het hele adoptieproces. De wet gaat in detail in op de volgende gebieden: goedkeuring van adoptie, toestemming van het kind met adoptie, toestemming van de biologische ouders, zorg vóór adoptie, gevolgen van adoptie, geheimhouding van adoptie, toezicht op het welslagen van adoptie, annulering van adoptie, heradoptie van de geadopteerde, adoptie van een volwassene, en gemeenschappelijke bepalingen voor adoptie van een volwassene (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník).

1.2.2 Wet inzake de sociale en juridische bescherming van kinderen

De bescherming van het recht van kinderen op een gunstige ontwikkeling en een behoorlijke opvoeding, de bescherming van de rechtmatige belangen van het kind, met inbegrip van de bescherming van het vermogen van het kind, het streven naar herstel van verstoorde gezinsfuncties en het bieden van een alternatieve gezinsomgeving voor een kind dat niet permanent of tijdelijk in het eigen gezin kan worden opgevoed, is vastgelegd in de

³ Mijn vertaling K. B., originele tekst: “Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník”.

⁴ Mijn vertaling K. B., originele tekst: “Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině”.

Wet nr. 359/1999 Wetb., inzake de sociale en juridische bescherming van kinderen⁵. Dat is een van de belangrijkste Tsjechische regelgevingen die de bescherming van kinderen en jongeren waarborgt.

Het is deze nationale wetgeving die ÚMPOD, gevestigd in Brno, opricht als een administratief bureau in paragraaf 3 met landelijke jurisdictie, dat als enige bevoegd is om adopties van kinderen uit de Tsjechische Republiek te regelen naar een ander land of van kinderen uit een ander land naar de Tsjechische Republiek. Paragraaf 25 beschrijft de adoptieprocedure en geeft aan hoe ÚMPOD te werk moet gaan. Paragraaf 35 bepaalt de taken die ÚMPOD moet uitvoeren, zoals het optreden als voogd van het kind, het uitvoeren van de sociale taken met betrekking tot een buitenlands kind of het verlenen van toestemming met adoptie (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí).

1.2.3 Wet inzake internationaal privaatrecht

De juiste vaststelling van het toepasselijke recht voor het bepalen van de voorwaarden van een interlandelijke adoptie is een van de essentiële voorwaarden van een succesvol adoptieproces. Wanneer een privaatrechtelijke relatie met een buitenlands, internationaal element wordt beheerst door de Tsjechische wet en wanneer niet, wordt bepaald door Wet nr. 91/2012 Wetb. inzake internationaal privaatrecht⁶, die sinds 1 januari 2014 van kracht is. De wettelijke regeling van adoptie in het geval van interlandelijke adoptie wordt beheerst door de wet van het land waarvan de adoptieouder onderdaan is. Als de echtgenoten die een kind adopteren verschillende nationaliteit hebben, moet worden voldaan aan de voorwaarden die worden opgelegd door de wetten van beide landen. De wetten van beide staten worden gezamenlijk toegepast, zodat de door de adoptie ontstane rechtsbetrekking vervolgens in beide staten kan worden erkend (Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém).

1.2.4 Andere wetgeving

Verdere belangrijke documenten die indirect de adoptie regelen zijn de Wet nr. 1/1993 van de verzameling van de grondwet van de Tsjechische Republiek⁷, zoals gewijzigd, en het Besluit nr. 2/1993 van de verzameling van het Tsjechisch Handvest van de grondrechten en vrijheden⁸, zoals gewijzigd, waarin gelijke rechten voor binnen en buiten het huwelijk

⁵ Mijn vertaling K. B., originele tekst: “Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů”.

⁶ Mijn vertaling K. B., originele tekst: “Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém”.

⁷ Mijn vertaling K. B., originele tekst: “Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů”.

⁸ Mijn vertaling K. B., originele tekst: “Usnesení č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů”.

geboren kinderen zijn vastgelegd. Tegelijkertijd hebben kinderen recht op ouderlijke opvoeding en zorg en hebben ouders recht op hun zorg en opvoeding. De rechten van ouders kunnen alleen tegen hun wil worden beperkt door een rechterlijke beslissing op basis van de wet (Usnesení č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod; Zákon č 1/1993 Sb., Ústava České republiky).

1.3 Interlandelijke adopties vanuit Tsjechië naar het buitenland

Het is belangrijk om op dit punt aan de belangrijkste beginselen en doelstellingen van interlandelijke adoptie te herinneren. Hiernaar wordt met name verwezen in het Verdrag van 's-Gravenhage, dat zoals gezegd (zie 1.1.1) door Tsjechië is ondertekend en op basis waarvan interlandelijke adoptie feitelijk plaatsvindt. Het is daarom van essentieel belang dat de adoptie wordt uitgevoerd in het belang van het kind, met inachtneming van alle rechten van kinderen die door het internationale recht worden erkend. Het is dus in het belang van het kind dat het opgroeit in een gezinsomgeving en “in een sfeer van geluk, liefde en begrip” (Verdrag van 's-Gravenhage 1993). Het verdrag benadrukt dat elke staat prioriteit moet geven aan het nemen van maatregelen om minderjarige kinderen in staat te stellen op te groeien onder de zorg van hun eigen familie, en dat interlandelijke adoptie het laatste redmiddel moet zijn als er voor het kind geen geschikt gezin kan worden gevonden in zijn of haar staat van herkomst.

De enige instantie die bevoegd is om te bemiddelen bij de adoptie van een kind uit Tsjechië naar het buitenland en omgekeerd op basis van het Verdrag van 's-Gravenhage is ÚMPOD. Deze bemiddeling kan alleen plaatsvinden als het kind volgens de Tsjechische wet adoptiewaardig is en aan alle wettelijke voorwaarden is voldaan en een bevoegde Tsjechische rechtbank de beslissing heeft genomen om het kind toe te vertrouwen aan pre-adoptieve zorg in een gezin in het buitenland. Interlandelijke adopties worden onderverdeeld in adopties naar en vanuit het buitenland. Dit subhoofdstuk richt zich alleen op adoptie vanuit Tsjechië naar het buitenland en de voorwaarden daarvoor.

Het adoptieproces vereist een sterke relatie tussen de persoon die adopteert en de persoon die geadopteerd wordt, vergelijkbaar met de relatie tussen ouder en kind. Het is essentieel dat ten minste de basis van een dergelijke relatie bestaat. De adoptie moet worden uitgevoerd in het belang van het kind. Alleen een meerderjarig en handelingsbekwaam persoon kan de adoptieouder zijn. Om adoptieouder te worden, moet hij of zij zijn of haar persoonlijke waarden en redenen voor adoptie aantonen en garanderen dat hij of zij een geschikte ouder zal zijn voor het te adopteren kind. De gezondheid van de adoptieouder of van beide adoptieouders mag hun vermogen om voor het adoptiekind te zorgen niet aanzienlijk beperken.

Volgens ÚMPOD (2020: 3) kunnen de adoptieouders echtgenoten zijn of een van de echtgenoten en in uitzonderlijke gevallen kan een andere persoon de adoptieouder zijn. Alleen echtgenoten kunnen een kind als gezamenlijk kind adopteren. Adoptie door paren van hetzelfde geslacht is niet toegestaan⁹. Het is belangrijk dat er een redelijk leeftijdsverschil is tussen de adoptieouder en de geadopteerde, dat niet kleiner mag zijn dan zestien jaar. Het doel van adoptie is om een relatie tussen de adoptieouder en het geadopteerde kind te creëren die de relatie tussen de biologische ouders en de kinderen weerspiegelt, inclusief een passend leeftijdsverschil.

Een adoptiekind volgens de Tsjechische wet is een kind dat minderjarig is, d.w.z. een kind dat nog geen volledige handelingsbekwaamheid heeft en alleen als:

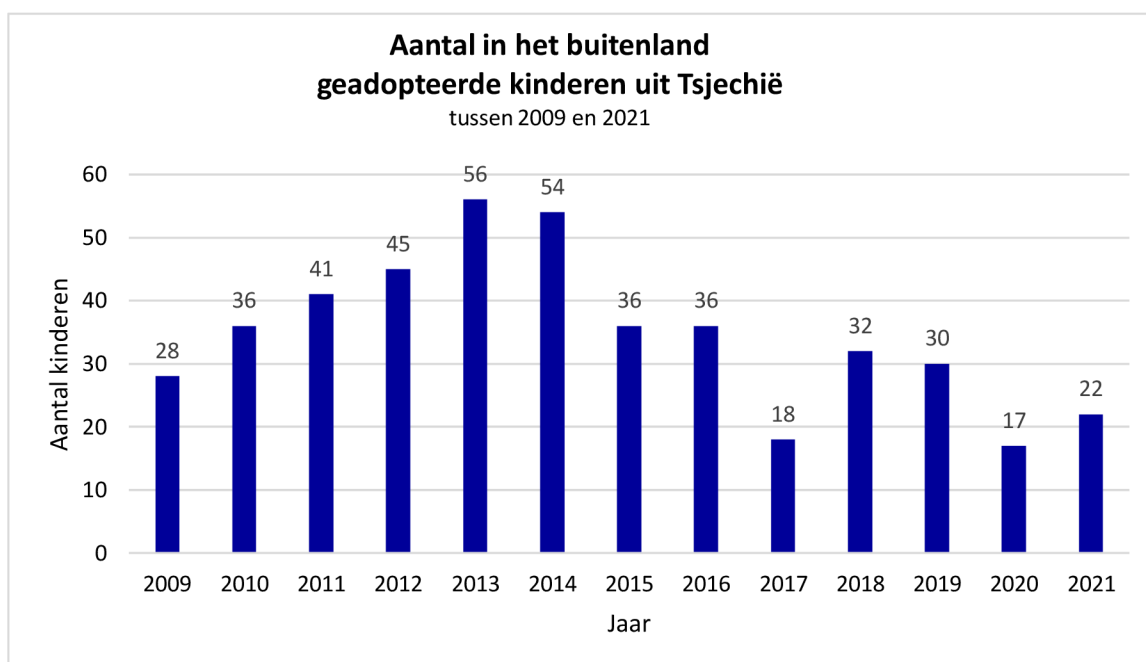
1. De ouders van het kind met de adoptie van het kind hebben ingestemd door middel van een persoonlijke verklaring aan de rechtbank naar behoren te zijn geïnformeerd over de aard en de gevolgen van de instemming met adoptie. Deze toestemming kan door de moeder van het kind niet eerder worden gegeven dan zes weken na de geboorte van het kind. De vader van het te adopteren kind kan zijn toestemming eerder geven dan dat tijdstip, maar niet vóór de geboorte van het kind.
2. De toestemming is gegeven door de voogd omdat de ouders van de ouderlijke verantwoordelijkheid zijn ontheven en het recht om in te stemmen met de adoptie, of niet in staat zijn hun wil te uiten of de gevolgen van hun handelingen niet onderkennen of beheersen. Of zij bevinden zich op een onbekende plaats en de rechtbank heeft die plaats niet kunnen vaststellen.
3. De rechtbank in een bijzondere procedure heeft beslist dat de toestemming van de ouders niet vereist is voor de adoptie vanwege een duidelijk gebrek aan belangstelling voor het kind.
4. De ouders van het kind onbekend zijn.
5. Het kind een wees is zonder andere verwanten (ÚMPOD 2020: 4-5).

Als het kind ouder is dan 12 jaar, is zijn of haar toestemming wettelijk verplicht. Het kind moet naar behoren worden geïnformeerd over de gevolgen van adoptie en de gevolgen van zijn of haar instemming ermee. In het geval van een kind jonger dan 12 jaar is zijn of haar toestemming met adoptie niet wettelijk vereist, maar de bevoegde autoriteit moet rekening houden met de standpunten en wensen van het kind. De voorwaarden voor toestemming van het adoptiekind zijn dezelfde als die welke gelden voor andere personen die het recht hebben om toestemming te geven.

⁹ Het Verdrag van 's-Gravenhage staat dit toe, maar het is niet in overeenstemming met de Tsjechische wetgeving, zoals bepaald in paragraaf 800, lid 1, van Wet nr. 89/2012 Wetb., van het Tsjechisch Burgerlijk Wetboek.

Adoptie kan plaatsvinden als de autoriteiten van de ontvangende staat waar de adoptieouders wonen en waar het geadopteerde kind vervolgens zal wonen, besluiten dat de aspirant-adoptieouders geschikt zijn en in aanmerking komen voor adoptie. De aspirant-adoptieouders moeten ook de nodige begeleiding en informatie krijgen. Ten slotte moet worden besloten dat het te adopteren kind het recht heeft om die staat binnen te komen en er permanent te verblijven.

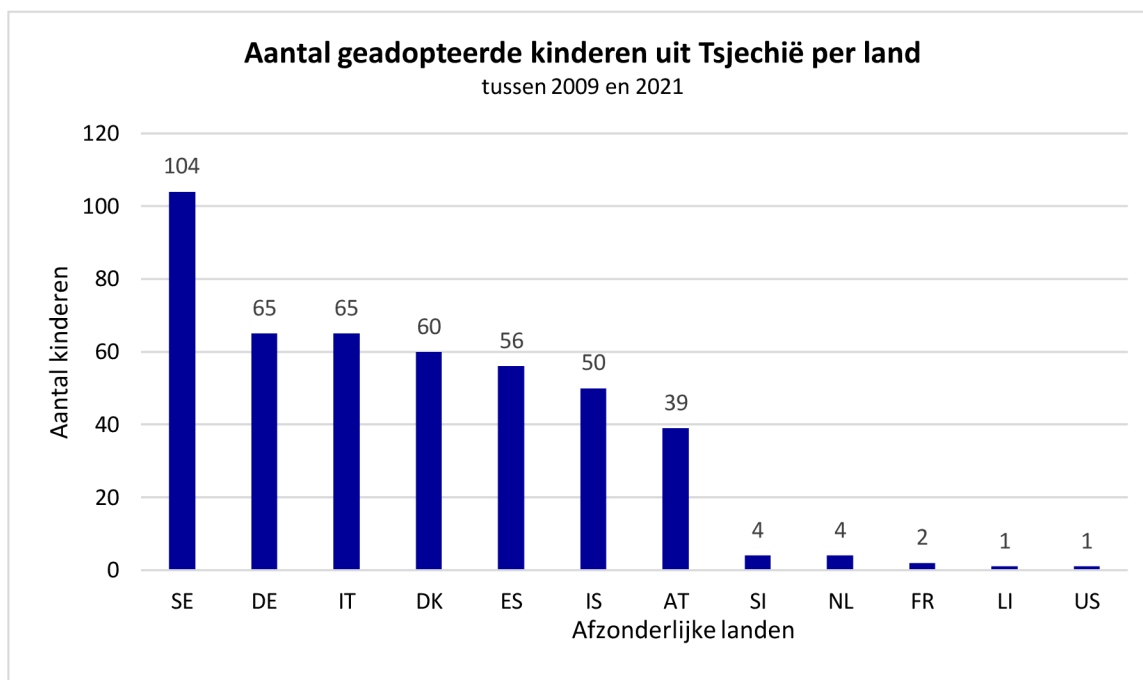
Zoals vermeld in subhoofdstuk 1.1.1 worden er al meer dan 20 jaar adopties gerealiseerd vanuit Tsjechië naar het buitenland. In deze periode kunnen interessante trends worden waargenomen. In de onderstaande grafiek zien we het aantal in het buitenland geadopteerde kinderen tussen 2009 en 2021. Gegevens van eerdere jaren worden niet gepubliceerd (ÚMPOD 2009-2021).

Grafiek 1: Aantal in het buitenland geadopteerde kinderen uit Tsjechië tussen 2009 en 2021, bron: ÚMPOD 2009-2021, eigen verwerking

De grafiek laat zien dat het aantal interlandelijke adopties uit Tsjechië zich tot 2013 positief heeft ontwikkeld. In dit jaar werden in totaal 56 succesvolle adopties geregistreerd. Na 2014 zien we een lichte daling in de frequentie van adopties uit Tsjechië. Het laagste aantal adopties uit Tsjechië, namelijk 17, vond in 2020 plaats. Dit kan te wijten zijn aan de Coronapandemie en de wereldwijde lockdown die het hele verloop van interlandelijke adoptie ernstig hebben beperkt.

In de volgende grafiek zien we het aantal kinderen dat vanuit Tsjechië naar andere landen wordt geadopteerd per land, met gegevens die geldig zijn voor de periode van 2009 tot 2021, waarvoor ÚMPOD gegevens beschikbaar stelt.

Grafiek 2: Aantal geadopteerde kinderen uit Tsjechië per land tussen 2009 en 2021, bron: ÚMPOD 2009-2021, eigen verwerking

Uit de gegevens blijkt duidelijk dat Zweden het land is waar kinderen uit Tsjechië het vaakst worden geadopteerd. In totaal werden er 104 kinderen geadopteerd in de gegeven periode. Daarna volgen zes landen met een relatief evenwichtig aantal geadopteerde kinderen, namelijk: Duitsland, Italië, Denemarken, IJsland en Oostenrijk. Er zijn ook Tsjechische kinderen naar Nederland geadopteerd, namelijk vier in de bovengenoemde jaren. Hetzelfde geldt voor Slovenië. Zelden worden kinderen uit Tsjechië geadopteerd naar Frankrijk – twee kinderen, dan naar Liechtenstein en de VS – één kind.

1.3.1 Verloop van adoptie

Het proces van interlandelijke adoptie wordt in dit subhoofdstuk uitgelegd. Aangezien er geen literatuur is over dit onderwerp, zal dit subhoofdstuk gebaseerd zijn op de *Methodologische aanbeveling voor bemiddeling bij interlandelijke adoptie in het buitenland*¹⁰ gepubliceerd door ÚMPOD (2020).

Aan het begin van het hele proces staat de aanvraag voor opname in het register van kandidaten. De procedure wordt schriftelijk afgehandeld. Deze aanvraag moet de gegeven

¹⁰ Mijn vertaling K. B., originele tekst: “Metodické doporučení pro zprostředkování mezinárodního osvojení do ciziny”.

vereisten bevatten. Het eerste punt is de goedkeuring van het adoptieverzoek door de bevoegde instantie van de ontvangende staat, waarbij uitdrukkelijk moet worden vastgesteld dat de kandidaten geschikt zijn en in aanmerking komen voor adoptie onder het recht van de ontvangende staat. Het moet ook de kenmerken bevatten van de kinderen voor wie de kandidaten kunnen zorgen (ÚMPOD, 2020: 5-8).

De geboorteakte van de kandidaten, het bewijs van staatsburgerschap en een verklaring van goed gedrag, die niet ouder mag zijn dan drie maanden, moeten ook worden bijgevoegd. De kandidaten moet ook de huwelijksakte van de kandidaten bevatten, een bewijs van tewerkstelling, een bewijs van inkomen en de toestemming van de kandidaten om het kind op door ÚMPOD vastgestelde tijdstippen te bezoeken. De vragenlijst moet door de kandidaten afzonderlijk worden ingevuld, met uitzondering van enkele gemeenschappelijke delen. De vragenlijst bevat ook fotodocumentatie van de kandidaten en van kinderen en familieleden die in hetzelfde huishouden wonen. Documentatie over de huisvestingsomstandigheden van de kandidaten is ook bijgevoegd. Om de aanvraag in te vullen, moeten de kandidaten een sociaal onderzoek, een psychologische persoonlijkheidsbeoordeling en een onderzoek naar hun gezondheidstoestand ondergaan. De sociale en psychologische beoordelingen mogen niet ouder zijn dan één jaar. Het medische rapport van de kandidaten mag niet ouder zijn dan zes maanden (ÚMPOD 2020: 5-8). In dit stadium is het tijdsbesef vaak moeilijk voor adoptiekandidaten. Volgens Schooler (2002) moeten kandidaten een onbepaalde tijd wachten om op de lijst van geschikte adoptiekandidaten te komen. Om aan alle eisen toe voldoen die aan hen worden gesteld is geen kwestie van weken, maar van maanden.

Het is noodzakelijk om documentatie bij te houden over de te adopteren kinderen. Dit omvat bijvoorbeeld persoonsgegevens en gegevens over sociale omstandigheden van het kind, zijn of haar ouders, broers en zussen, grootouders, inclusief een individueel plan voor kindbescherming. Daarnaast een bewijs van staatsburgerschap en geboorteakte, bewijs dat aan de voorwaarden voor adoptie is voldaan en foto's van het kind. Indien afgegeven, moet ook de beslissing van de bevoegde autoriteiten over de opvoeding van het kind worden bijgevoegd. Rapporten over het psychologisch onderzoek en over de gezondheid en ontwikkeling van het kind zijn ook belangrijk. Het dossier bevat onder andere de *Vragenlijst Kind – Interlandelijke adoptie*¹¹ (ÚMPOD 2020: 11).

Op basis van de ontvangen documenten van de kandidaten en het dossier van het kind vindt de matching plaats. Dit is de koppeling van het kind aan geselecteerde kandidaten, die door ÚMPOD wordt uitgevoerd. Deze voorstellen moeten worden beoordeeld. Deze taak wordt uitgevoerd door de Adviesraad van het Bureau voor

¹¹ Mijn vertaling K. B., originele tekst: “Dotazník dítěte – mezinárodní osvojení”.

Adoptieve gezinszorg¹². Tijdens een vergadering van de Adviesraad stelt het personeel van ÚMPOD gewoonlijk twee tot drie paar geschikte kandidaten voor een bepaald kind voor. Over de meest geschikte kandidaat wordt gestemd door onafhankelijke deskundigen van de Adviesraad. ÚMPOD stelt de specifieke regionale autoriteit op de hoogte van al deze stappen en stuurt de bevoegde autoriteit van de ontvangende staat een kennisgeving van de selectie van specifieke kandidaten voor adoptie voor een specifiek kind, de zogenaamde matching letter (ÚMPOD 2020: 11-12).

Als kandidaten geïnteresseerd zijn in een ontmoeting met het betreffende kind waarvoor zij zijn geselecteerd als mogelijk geschikte toekomstige adoptieouders, zal ÚMPOD een datum voor hun bezoek afspreken om contact leggen met het kind. De interactie zelf begint altijd met een ontmoeting tussen de kandidaten en de medewerkers van ÚMPOD, die de kandidaten het volgende proces van de geplande ontmoeting uitleggen. Vervolgens wordt er een psychologisch intakegesprek gehouden met de kandidaten. Daarna vindt de eerste ontmoeting tussen de kandidaten en het kind plaats in aanwezigheid van een psycholoog van ÚMPOD, samen met de directeur van de instelling of een andere verantwoordelijke persoon, de arts en de psycholoog van de instelling en uiteraard een tolk, die door de kandidaten op eigen kosten ter beschikking wordt gesteld. De duur van de interactie kan verschillen, maar is in de regel enkele weken. Gedurende de gehele interactie stellen de verantwoordelijke personen deskundigenrapporten op met betrekking tot het gehele proces, eindigend in hun eindrapporten en aanbevelingen, die alle omstandigheden moeten samenvatten en het verloop van de interactie moeten evalueren (ÚMPOD 2020: 13-17).

Als de interactie voorbij is, blijven de kandidaten in Tsjechië. Als ze belangstelling hebben voor het kind, moeten ze na hun eerste bezoek aan het hoofdkantoor van ÚMPOD een verzoekschrift indienen bij de rechtbank in Brno om het gezag over het kind voor adoptie over te dragen. Om het kind te kunnen overdragen aan de kandidaten voor pre-adoptiezorg, moet deze beslissing juridisch bindend worden. Deze procedure duurt vier tot zes weken vanaf het indienen van het verzoekschrift bij de rechtbank in Brno. De Tsjechische Instantie voor sociale bescherming van het kind¹³, bij wie het dossier van het kind wordt bewaard, of de voogd van het kind, wordt ook betrokken bij het verloop van de interactie en wordt uitgenodigd om deel te nemen aan de interactie en zijn beoordeling voor het einde van de interactie naar ÚMPOD te sturen. De informatie over de interactie wordt doorgestuurd naar de bevoegde instelling van de ontvangende staat (ÚMPOD 2020: 18-19).

¹² Mijn vertaling K. B., originele tekst: “Poradní sbor Úřadu pro náhradní rodinnou péči”.

¹³ Mijn vertaling K. B.: “Orgán sociálně-právní ochrany dětí – OSPOD”.

Als er een beslissing wordt genomen om het kind te plaatsen in de pre-adoptiezorg, ontvangen de kandidaten het reisdocument van het kind. De aanvraag voor het reisdocument wordt door ÚMPOD ingediend bij de gemeente van de stad Brno, en de kandidaten en het kind zelf moeten bij de indiening van de aanvraag aanwezig zijn. In dit stadium zijn het niet langer de kandidaten, maar de aspirant-adoptieouders. Zij ontvangen de originele geboorteakte van het kind of een gewaarmerkt afschrift daarvan, het medisch ontslagrapport van het kind, de zorgverzekeringskaart en de vaccinatiekaart van het kind bij ontvangst van het kind. Daarnaast stuurt ÚMPOD naar de bevoegde organisatie van de ontvangende staat een certificaat van de overdracht van het kind aan de zorg van het kind voor adoptie, een kopie van het bewijs van nationaliteit van het kind en een geanonimiseerde kopie van het document op grond waarvan het kind te adopteren is. De laatste twee documenten worden door ÚMPOD uitsluitend op verzoek toegezonden (ÚMPOD 2020: 21).

2 Sociaal tolken

Sociaal tolken werd pas in de vroege jaren 1990 als een vast onderdeel opgenomen in tolkenopleiding. De eerste internationale conferentie over ‘Tolken in de gemeenschap’ (*Interpreters in the Community*), gehouden in Toronto, Canada, in 1995, wordt beschouwd als een belangrijke mijlpaal op dit gebied. Het is betekenisvol dat *Interpreting*, een internationaal tijdschrift binnen deze discipline, *sociaal tolken* vermeldt in de beschrijving van zijn werkgebied en in zijn eerste uitgave een artikel publiceerde over sociaal tolken als een opkomend beroep (Mikkelson 1996). In de jaren daarvoor werd het onderwerp van gemeenschapstolken voornamelijk besproken binnen enkele beroepsorganisaties (Pöchhacker 1999: 125–126).

2.1 Definitie van sociaal tolken

De Nederlandse term *sociaal tolken*, ook wel bekend als *gesprekstolken* (EC 2024a), en de Tsjechische term *komunitní tlumočení*¹⁴ (Knap-Dlouhá e. a. 2020), zijn gelijkwaardige termen voor het Engelse term *community (based) interpreting*. Ondanks de gestandaardiseerde benaming wordt deze variant soms ook in Engelstalige landen aangeduid als *public service interpreting*, *cultural interpreting*, *dialogue interpreting* of *liasion interpreting* (Roberts 1997: 8). Mikkelson (1996) en Hale (2007) gebruiken de term *community interpreting* om het te onderscheiden van conferentietolken op basis van de woonplaats van de gebruikers, of ze nu in hetzelfde land wonen of niet. Wadensjö (1998) en Pöchhacker (2000) gebruiken dezelfde term en wijzen op het tweerichtingskarakter, wat betekent dat de sociaal tolk zowel in taal A als in taal B werkt.

Community interpreting is volgens de norm ISO 13611:2014 gedefinieerd als:

Tweerichtingstolken dat plaatsvindt in communicatieve omgevingen tussen sprekers van verschillende talen met als doel toegang te krijgen tot gemeenschapsdiensten. [...] Sociaal tolken kan zowel private als publieke diensten omvatten die worden geleverd door private of publieke tolkdienstverleners. Sociaal tolken is niet beperkt tot toegang tot sociale diensten en omvat bijvoorbeeld ook diensten voor toeristen en slachtoffers van rampen.¹⁵

¹⁴ Verder vermelden Cherkashina e. a. (2014: 9) termen *sociální tlumočení*, *kontaktní tlumočení*, *tlumočení ve společnosti*, *doprovodné tlumočení*, *tlumočení ve veřejných službách* of *kulturní tlumočení*.

¹⁵ Mijn vertaling K. B., originele tekst: “Bidirectional interpreting that takes place in communicative settings among speakers of different languages for the purpose of accessing community services (...) Community interpreting may involve both private and public services provided by private or public interpreting service providers. Community interpreting is not limited to accessing social services and includes, for example, services to tourists and disaster victims”.

Eén van de meest door deskundigen geciteerde definities van sociaal tolken is die van Pöchhacker (1999: 126–7):

In de meest algemene zin verwijst sociaal tolken naar tolken in institutionele organisaties waarin openbare dienstverleners en individuele klanten niet dezelfde taal spreken. [...] Sociaal tolken vergemakkelijkt de communicatie binnen een sociale eenheid (maatschappij) die cultureel verschillende subgroepen omvat. De benaming *community* verwijst daarom zowel naar de (mainstream) samenleving als zodanig als naar de samenstellende subgroepen (etnische of autochtone gemeenschap, taalminderheid enz.).¹⁶

De oorspronkelijke onderzoeken op het gebied van sociaal tolken richtten zich voornamelijk op gerechtstolken, tolken voor politie, in ziekenhuizen en tijdens asielprocedures. Sociaal tolken vertoont een opvallende diversiteit aan settings, onderwerpen en tolktechnieken. Het nauwkeurig afbakenen van de context van sociaal tolken, met specifieke aandacht voor juridisch en medisch tolken, evenals het beschrijven van onderzoeksmethoden en ethische aspecten van sociaal tolken, resulteerde in talrijke publicaties (Štefková 2019).

Sociaal tolken in deze brede zin is een zeer divers en complex gebied van tolken, dat verder kan worden onderverdeeld in een aantal categorieën, ofwel in termen van de institutionele setting (zie 2.5) of in termen van het behoren van de cliënten tot een bepaalde culturele groep (de dovensgemeenschap, immigranten, inheemse bevolking, enzovoort). Al deze subcategorieën hebben echter bepaalde gemeenschappelijke kenmerken die het veld van sociaal tolken onderscheiden van de veel beter onderzochte categorie conferentietolken.

Gentile (1997) en Pöchhacker (1999) zijn het erover eens dat bij de communicatiesituaties van sociaal tolken zowel de sociaal tolk, die voor zichzelf optreedt (in tegenstelling tot situaties die gebruikelijk zijn bij conferentietolken, waar hij de belangen van een bedrijf, instelling, staat, enz. vertegenwoordigt) als een vertegenwoordiger van een instelling. Deze communicatiesituatie heeft betrekking op het dagelijks leven en de behoeften van de persoon. Bovendien vindt de communicatie plaats binnen dezelfde sociale structuur (maatschappij), en de deelnemers hebben verschillende posities binnen die structuur en omvatten verschillende culturele groepen. Een dergelijke situatie wordt verder niet alleen gekenmerkt door verschillen in de culturele, maar ook in de sociale achtergrond van de deelnemers. Dat komt bijvoorbeeld tot uiting in het

¹⁶ Mijn vertaling K. B., originele tekst: “In the most general sense, community interpreting refers to interpreting in institutional settings of a given society in which public service providers and individual clients do not speak the same language. [...] community interpreting facilitates communication within a social entity (society) that includes culturally different sub-groups. Hence, the qualifier ‘community’ refers to both the (mainstream) society as such as its constituent sub-community (ethnic or indigenous community, linguistic minority etc.)”.

opleidingsniveau en, naast het culturele groepslidmaatschap, resulteert in verschillen in de algehele benadering van communicatie. Pöchhacker wijst ook op de ongelijke machtsverdeling tussen de deelnemers aan communicatie. Bovendien is de vertegenwoordiger van een instelling, wiens lidmaatschap van die instelling hem al in een superieure positie plaatst in de communicatie, meestal lid van de meerderheidscultuur, wat zijn tegenhanger op een aanzienlijk nadeel plaatst.

2.2 Karakteristiek van sociaal tolken

De sociaal tolk staat er alleen voor tijdens het tolkproces, aangezien er niet in teams wordt getolkt. De tolk moet omgaan met de verschillende posities van de twee communicerende partijen in de sociale hiërarchie en met mogelijke verschillen in de algemene kennis en vaardigheden van de betrokkenen. De plaats waar het tolken plaatsvindt en de afstand tussen tolk en spreker zijn ook specifieke kenmerken van dit soort tolken (Cherkashina e. a. 2017: 9).

Sociaal tolken gebeurt in alledaagse situaties. Een belangrijk aspect is ervoor te zorgen dat de communicatie effectief is, zodat de partijen elkaar kunnen begrijpen en er geen onnodige problemen ontstaan door een verkeerd misverstand van de gecommuniceerde boodschap. Sociaal tolken gaat niet alleen over de letterlijke vertolking van afzonderlijke zinnen of woorden, maar is in de eerste plaats een brug tussen twee kusten, twee werelden, twee culturen, die met elkaar verbonden zijn en die culturele barrières die in de communicatie kunnen ontstaan, helpen te verzachten of weg te nemen. De kennis van de tolk over de culturele context is daarom belangrijk, net als het vermogen om de boodschap correct over te brengen. Als sociaal tolken het niveau van de letterlijke vertolking zouden bereiken, zou er nooit begrip kunnen zijn tussen de partijen.

Sociaal tolken wordt uitgevoerd in een ontmoeting tussen de cliënt en een vertegenwoordiger van een instelling die beslissingsbevoegdheid heeft. De tolk moet rekening houden met de machtsverhouding van de situatie, waarbij de vertegenwoordiger van de instelling een sleutelrol speelt in het beïnvloeden van het leven van de cliënt.

De manier waarop de posities van de deelnemers zijn opgesteld zegt iets over de relatie tussen de gesprekspartners onderling en kan de communicatie beïnvloeden. De voorkeursopstelling is een driehoek¹⁷ waarbij de tolk op een neutrale en strategische plaats terecht komt en niet geassocieerd wordt met één van beide partijen, d.w.z. noch met de cliënt, noch met de hulpverlener. Het model weerspiegelt de dynamische en complexe aard van het tolkproces, waarbij de tolk optreedt als bemiddelaar tussen de brontaal (gesproken

¹⁷ Origineel 'three-cornered interpreting' (Pöchhacker 2004: 88).

door de spreker) en de doeltaal (begrepen door de luisteraar). Dit driehoeksmodel benadrukt de centrale rol van de tolk in het vergemakkelijken van communicatie tussen mensen die verschillende talen spreken (De Keyser 2004: 9).

Aan het begin van de interactie die wordt gefaciliteerd door een sociaal tolk, vindt er in sommige landen een introductie plaats van de betrokken partijen. Een van die landen is België, dat vaak wordt gebruikt als voorbeeldland op het gebied van sociaal tolken. Deze interactie omvat een verduidelijking van hun rollen, de correcte uitspraak van hun namen, en andere relevante aspecten. Vervolgens wordt beknopt besproken wat er zal plaatsvinden. De tolk legt uit hoe hij te werk gaat, benadrukt enkele essentiële principes en regels die hij zal handhaven tijdens de tolkopdracht, zoals onpartijdigheid en geheimhoudingsplicht (Macáková 2018: 8). De tolk moet ook rekening houden met verschillende opleidingen, levenservaringen, culturele achtergronden en taalvaardigheden van de deelnemers, die de communicatie en het werk van de tolk kunnen beïnvloeden. De communicatie kan anders worden benaderd als de cliënt de taal van de tolk niet perfect spreekt, kan het werk van de tolk extra worden bemoeilijkt (Cherkashina e. a. 2017: 10).

Cambridge (1999: 2008–9) benadrukt de moeilijkheden die het tolken bij openbare diensten met zich mee kan brengen: lawaai op de achtergrond, gesprekken in de omgeving, tijdsdruk, machtsverschillen tussen dienstverleners en kandidaten van diensten en culturele verschillen. Aan deze moeilijkheden, die vrij specifiek zijn voor sociaal tolken, moeten we de gebruikelijke moeilijkheden toevoegen die kenmerkend zijn voor elk soort tolkactiviteit, zoals het accent en de spreeknelheid van de spreker, jargon en specifieke terminologie, of de onmogelijkheid om referentiewerken te raadplegen.

Verder verwijst Cambridge (2002: 124) naar twee andere obstakels die tolken moeten overwinnen. Ten eerste het feit dat ze niet worden beschouwd als onderdeel van het disciplinaire team waar ze werken en ook niet als mensen die mogelijk hulp of ondersteuning nodig hebben. Ten tweede, het feit dat ze geneigd zijn te denken dat het niet professioneel is om toe te geven dat ze overweldigd zijn door emoties, die niettemin een natuurlijke reactie zijn als we rekening houden met het soort situaties waarmee tolken te maken hebben. Om al deze redenen pleit Cambridge voor een nauwere samenwerking tussen openbare diensten en sociale tolken.

Om dit hoofdstuk op een eenvoudige manier samen te vatten, kunnen de drie hoofdkenmerken van sociaal tolken van Roda P. Roberts (2002: 158) worden gebruikt:

- de partijen voor wie wordt getolkt – aan de ene kant mensen (vluchtelingen, immigranten enz.) die de officiële taal of talen van het land niet vloeiend spreken; aan de andere kant openbare dienstverleners (zoals ambtenaren van uitkeringsinstanties, artsen, advocaten en schoolfunctionarissen);

- het doel van het tolken – ervoor zorgen dat mensen die de officiële taal van een land niet spreken volledige toegang hebben tot openbare diensten, net zoals degenen die de officiële taal spreken;
- de omgevingen waarin het tolken gebeurt – juridisch, gezondheidszorg, onderwijs, overheid, sociale diensten enz.

2.3 Verschillen tussen sociaal tolken en conferentietolken

Om een bepaald thema goed af te bakenen, kan het in de context van verwante thema's geplaatst worden. In dit subhoofdstuk worden daarom de verschillen tussen sociaal tolken en conferentietolken toegelicht. In het volgende subhoofdstuk komen dan de verschillen tussen sociaal tolken en gerechtstolken aan bod.

De algemene opvatting is dat het belangrijkste onderscheid tussen deze twee soorten tolken in de tolktechniek ligt. Conferentietolken werken meestal simultaan, vaak met behulp van apparatuur, terwijl sociaal tolken voornamelijk met consecutief tolken. Het is echter belangrijk om op te merken dat sociaal tolken beide technieken tolken moeten beheersen, zowel consecutief als simultaan (Hale 2007). Gentile e. a. (1996: 18) noemen de volgende factoren als behorend tot sociaal tolken en die het van conferentietolken onderscheiden:

de fysieke afstand tussen de tolk en de klanten; een informatiekloof tussen de klanten; een waarschijnlijk statusverschil tussen de klanten; de noodzaak om in beide taalrichtingen te tolken; werken als individu en niet als onderdeel van een team.¹⁸

Een ander onderscheid betreft de mate van formaliteit. In het domein van conferentietolken wordt doorgaans gebruikgemaakt van een formeel of semi-formeel taalregister, terwijl bij sociaal tolken het taalregister varieert afhankelijk van de deelnemer en het type tekst. Dit kan variëren van zeer formeel, zoals bij het voorlezen van een aanklacht, tot zeer informeel, zoals bij een beklagde die scheldwoorden gebruikt. In de onderstaande tabel 1 worden de voornaamste verschillen tussen de twee soorten tolken weergegeven, hoewel Alexieva (1997, cit. in Hale 2007: 31) opmerkt dat deze soorten tolken niet duidelijk gedefinieerd kunnen worden omdat ze overlappen.

¹⁸ Mijn vertaling K. B., originele tekst: “the physical proximity of the interpreter and clients; an information gap between the clients; a likely status differential between the clients; the necessity to interpret into both language directions; working as an individual and not as part of a team”.

	Conferentietolken	Sociaal tolken
Taalregister	Vooral formeel, hoewel informele registers, voornamelijk in de vorm van idiomen en grappen veel voorkomen	Varieert van zeer formeel tot zeer informeel
Taal richting	Vooral eenrichtingsvertolking	Tolken in twee richtingen
Proxemie	Afgezonderd van de sprekers, meestal in een tolkcabine	Dicht bij de sprekers, waardoor ze meer betrokken zijn bij de interactie
Tolktechniek	Meestal simultaan tolken met behulp van apparatuur	Meestal consecutief tolken (dialoog), maar ook simultaan tolken (fluisteren) of tolken vanaf het blad
Gevolgen van onjuiste vertolking	Minder gevolgen dan bij sociaal tolken	Gevolgen vooral voor de cliënt
Vereiste nauwkeurigheid	Minder vereisten voor nauwkeurigheid dan bij sociaal tolken	Vereiste voor een hoog niveau van nauwkeurigheid
Deelnemers	Meestal van dezelfde professionele status	Onevenwichtige positie van deelnemers, meestal van verschillende status
Aantal tolken	Meestal twee (tolken in een team)	Meestal één

Tabel 1: Verschillen tussen conferentietolken en sociaal tolken, bron: Hale (2007: 32), eigen verwerking

Verder stelt Hale (2007: 32) dat sociaal tolken het hogere niveau van nauwkeurigheid moeten bereiken dan conferentietolken. Op de meeste conferenties is het doel van de tolk de afgevaardigden in staat te stellen de inhoud van de papers van de sprekers te begrijpen, maar als de tolk een punt over het hoofd ziet of verdraait, worden de papers meestal gepubliceerd en verwarrende kwesties opgehelderd. Bij politieke onderhandelingen is de rol van de tolk crucialer, waar toon en emotie ook belangrijke elementen van de boodschap zijn. In dergelijke omstandigheden is het echter gebruikelijk dat de meeste afgevaardigden een gemeenschappelijke taal spreken en hun moedertaal alleen gebruiken als politiek statement en niet als noodzaak. Bij sociaal tolken hebben de deelnemers echt behoefte aan de diensten van een tolk, omdat ze zonder hem gewoon niet zouden kunnen communiceren. De situaties waarin ze zich bevinden vereisen precisie in de vertolking, omdat onnauwkeurigheid grote gevolgen kan hebben voor de uitkomst van

een zaak of voor de behandeling van een ziekte. Er is geen andere mogelijkheid om te lezen wat de sprekers hebben gezegd of zelfs maar op te merken dat er een fout of misverstand is opgetreden. Een ander verschil tussen de twee soorten is de betekenis van nauwkeurigheid. Terwijl bij conferentietolken de inhoud het belangrijkste aspect is, ongeacht de vorm of manier (Shlesinger 2000: 7), is bij sociaal tolken de manier net zo belangrijk (Hale: 2004). Dit suggereert dat de taak van een sociaal tolk om goed werk te leveren veel groter is dan die van een conferentietolk, omdat er veel op het spel staat. Toch krijgen sociaal tolken, waaraan hogere eisen worden gesteld dan conferentietolken, veel minder betaald en hebben ze weinig status als professional.

Ondanks de veronderstellingen van veel mensen over sociaal tolken, stelt Mikkelson bovendien dat dit soort tolken niet minder moeilijk is en waarschijnlijk niet minder belangrijk, dan conferentietolken. Het is gewoon minder prestigieus (1996: 127).

2.4 Verschillen tussen sociaal tolken en gerechtstolken

Sociaal tolken en gerechtstolken vertegenwoordigen twee verschillende disciplines binnen het tolk vak, waarbij elke discipline zich op specifieke contexten toespitst. Het begrijpen van de verschillen tussen sociaal tolken en gerechtstolken is van cruciaal belang om de uitdagingen en vereisten van elk vakgebied te kunnen waarderen.

Een van de voornaamste verschillen tussen sociaal tolken en gerechtstolken ligt in de aard van de communicatieve context. Sociaal tolken opereert in informelere en alledaagse situaties, waarbij de tolk flexibel moet kunnen omgaan met een breed scala aan onderwerpen en registers. Aan de andere kant biedt de juridisch tolk zijn diensten aan binnen het kader van activiteiten binnen het rechtssysteem, waarbij de inhoud noodzakelijkerwijs van juridische aard is. Gerechtstolken hebben hun specialisatie in strafzaken en zijn voornamelijk werkzaam bij justitiële instanties zoals rechtbanken en de politie. Deze tolken opereren in een uiterst gespannen, openbare sfeer, vaak voor partijen met tegenstrijdige doelen. De meeste zaken worden afgehandeld in de lagere rechtbanken, waar het vaak luidruchtig en hectisch is. De afstand tussen de gespreksdeelnemers is groot en de akoestiek is doorgaans van slechtere kwaliteit. In tegenstelling hiertoe zijn de hogere rechtbanken veel rustiger en formeler. Het taalgebruik is bureaucratisch, maar dat is noodzakelijk om alle technische aspecten van het recht adequaat over te brengen. De termen en principes zijn vaak cultureel bepaald, en de regels die het gedrag van de deelnemers bepalen, zijn grotendeels procedureel (Gentile 1996).

In een rechtssetting faciliteert de tolk communicatie om de taalkloof tussen de beklaagde en rechtsmedewerkers te overbruggen. Het is een erkend rechtsprincipe dat elke beschuldigde op de hoogte moet zijn van de aanklacht en zichzelf moet kunnen verdedigen. In de meeste landen heeft een anderstalige beklaagde het recht op een tolk als

hij de taal van het rechtssysteem niet beheerst. De gerechtstolk wordt beschouwd als een gelijkmaker, die de anderstalige beklaagde op gelijke voet plaatst met degenen die de taal van het gerecht wel spreken. Ondanks de bijna universele erkenning van het recht op bijstand van een tolk in strafzaken, ontbreken in de meeste landen specifieke wetten die bepalen wie als gerechtstolk mag optreden (Mikkelson 2000, cit. in Dons 2010: 12).

In Tsjechië wordt gerechtstolken vanaf 2021 opgesplitst in twee afzonderlijke beroepen. Het eerste is gerechtstolk en het tweede is gerechtsvertaler. Volgens de website van *het Ministerie van Justitie van Tsjechië* is een gerechtstolk ‘[...] een natuurlijke persoon die (als tolk) is ingeschreven in de lijst van tolken en vertalers die door het ministerie van Justitie wordt bijgehouden en die gemachtigd is om tolkwerkzaamheden te verrichten’¹⁹. Een gerechtsvertaler is ‘[...] een natuurlijk persoon die (als vertaler) is ingeschreven op de lijst van tolken en vertalers die door het ministerie van Justitie wordt bijgehouden en die gemachtigd is vertaalwerkzaamheden te verrichten’²⁰ (Ministerstvo spravedlnosti ČR 2024). Om dit mogelijk te maken, moet de tolk voldoen aan verschillende voorwaarden die zijn vastgelegd in de Tsjechische wet nr. 354/2019 Wetb. inzake gerechtstolken en gerechtsvertalers²¹. Volgens paragraaf zeven van dezelfde wet moeten gerechtstolken een eed afleggen en verklaren dat ze hun taken naar beste vermogen zullen uitvoeren. Het afleggen van een dergelijke eed garandeert echter niet automatisch kwaliteitstolken en geeft geen duidelijk beeld van wat er van een tolk verwacht mag worden.

2.5 Categorieën van sociaal tolken

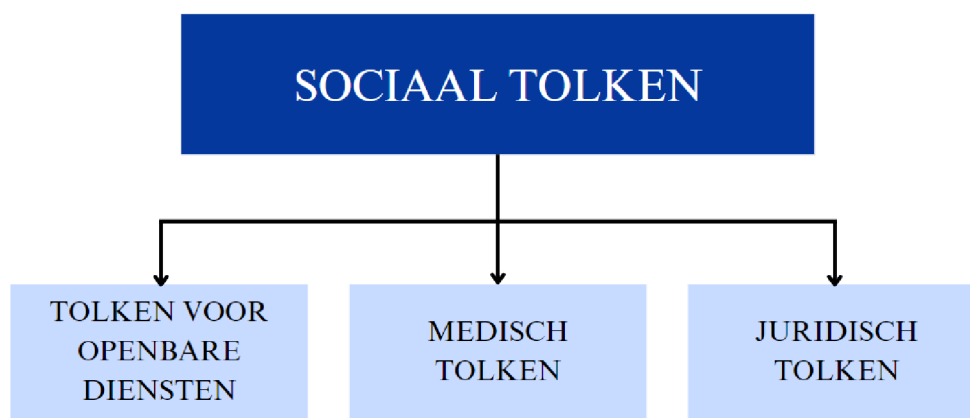
Omdat sociaal tolken in de ruimste zin van het woord diverse instellingen, omgevingen en culturele groepen omvat, is het uitdagend om ze in algemene termen te beschrijven of universele regels vast te stellen. Daarom richten onderzoeken en discussies over deze vorm van tolken zich meestal op specifieke institutionele omgevingen. Hierbij worden min of meer afzonderlijke categorieën gecreëerd, die onderhevig zijn aan verschillende institutionele of wettelijke beperkingen die het tolken reguleren (Pöchhacker 1999: 127).

¹⁹ Mijn vertaling K. B., originele tekst: “[...] fyzická osoba zapsaná (jako tlumočnick) do seznamu tlumočnicků a překladatelů vedeného Ministerstvem spravedlnosti a oprávněná k výkonu tlumočnické činnosti”.

²⁰ Mijn vertaling K. B., originele tekst: “[...] fyzická osoba zapsaná (jako překladatel) do seznamu tlumočnicků a překladatelů vedeného Ministerstvem spravedlnosti a oprávněná k výkonu překladatelské činnosti”.

²¹ Mijn vertaling K. B., originele tekst: “Zákon č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnících a předkladatelích”.

Roda Roberts (1997: 9) probeerde een classificatie te maken van sociaal tolken. Ze ontwikkelde een model waarin sociaal tolken een bovenliggende categorie is voor de termen *tolken voor openbare diensten*, *medisch tolken* en *juridisch tolken*²².

Afbeelding: Classificatie van sociaal tolken, bron: Roberts (1997: 9), eigen verwerking

Tolken voor openbare diensten verwijst naar het verschaffen van tolkdiensten binnen diverse overheidsinstanties zoals onderwijsinstellingen, sociale diensten of werkgelegenheidsdiensten. *Medisch tolken* wordt toegepast tussen zorgverleners en patiënten in verschillende medische settings, waaronder ziekenhuizen, klinieken, medische consultaties, spoedeisende hulp, en bij medische tests en procedures. Onder contexten van *juridisch tolken* wordt bijvoorbeeld bedoeld: rechtszittingen, getuigenverklaringen, politieonderzoeken en verhoren of gerechtelijke procedures binnen de gevangenis. De auteur van het bovenstaande model geeft echter zelf aan dat het niet alle soorten tolken omvat, omdat dat simpelweg niet mogelijk is.

Nauw verwant aan de term *juridisch tolken* is de term *gerechtstolken*. De eerste term wordt vaak gezien als een meer algemene categorie die onder andere gerechtstolken omvat (Gentile 1997, Roberts 1997), maar het heeft een specifieke status. Het is voornamelijk gebaseerd op de speciale status van gerechtstolken die geaccrediteerd zijn door een desbetreffende rechtbank (Roberts 1997). Als we juridisch tolken, die niet als sociaal tolken worden beschouwd, uitsluiten van de categorie gerechtstolken, dan worden de overige juridische settings (bijv. politieverhoren, overleg met advocaten, administratieve immigratie- en asielpcedures) al door veel auteurs tot het gebied van sociaal tolken gerekend (Barsky 1996, Pöllabauer 2004). Aan de andere kant stelt

²² Mijn vertaling K. B., originele tekst: “*Public Service Interpreting, Medical Interpreting, Legal Interpreting*”.

bijvoorbeeld Benmaman (1997) dat gerechtstolken en juridisch tolken niet strikt gescheiden kunnen worden en dat de twee gebieden elkaar overlappen.

Het is echter discutabel of juridisch tolken beschouwd moet worden als een subcategorie van sociaal tolken of als een op zichzelf staande categorie. Dit domein is in de meeste landen aanzienlijk meer gestandaardiseerd dan andere vormen van sociaal tolken. Het beroep van gerechtstolk wordt vaak wettelijk gereguleerd of onderworpen aan professionele normen en accreditatie, wat gerechtstolken een meer formele status verleent dan andere vormen van tolken tussen individuen en vertegenwoordigers van instellingen. Dit komt deels voort uit het feit dat het recht om kosteloos een tolk te gebruiken tijdens juridische procedures, wanneer de zitting plaatsvindt in een taal die de betrokkene niet begrijpt, is vastgelegd in internationale mensenrechtenverdragen en, waar van toepassing, in relevante nationale wetgeving (Wadensjö 1998). De term sociaal tolken in engere zin omvat daarentegen geen gerechtstolken (zie meer in 2.4).

Door gedeeltelijke institutionalisering heeft zich het tolken in de gezondheidszorg ook op een bepaalde manier afgescheiden van algemeen sociaal tolken. In bepaalde landen heeft de noodzaak van hoogwaardige vertolking tussen patiënten en medisch personeel geleid tot de oprichting van vaste posities voor tolken in de gezondheidszorg. Dit heeft vervolgens geleid tot de ontwikkeling van gespecialiseerde tolken cursussen die zich onderscheiden van de algemene cursussen voor sociaal tolken (Roberts 1997). In een nauwe interpretatie zou dan de term *sociaal tolken* alleen verwijzen naar tolken die actief zijn in openbare sociale diensten. Desondanks wordt het over het algemeen begrepen als een overkoepelende term die betrekking heeft op tolken in sociale dienstverlening, gezondheidszorg en juridische contexten, vaak met uitzondering van gerechtstolken.

Naast de drie hierboven genoemde gebieden van sociaal tolken, noemt de Tsjechische ISO-norm voor sociaal tolken (ČSN ISO 13611: 2015) de volgende omgevingen: openbare instellingen (scholen, universiteiten, gemeenschapscentra, etc.), bedrijven en industrie (woningbureaus, verzekeringen, banken, etc.), religieuze organisaties en noodsituaties (natuurrampen, epidemieën, etc.).

2.6 Tolktechnieken

In dit hoofdstuk wordt een kort overzicht gegeven van de tolkmodi en hun praktijk in sociaal tolken. Terwijl conferentietolken voornamelijk de simultane modus gebruiken met behulp van apparatuur en tolken vanuit een cabine op afstand van de spreker, staan sociaal tolken in direct contact met de klanten en gebruiken ze meestal de consecutieve modus.

2.6.1 Consecutief tolken

Zoals Gile (2009: 214) stelt, wordt de consecutieve modus gedefinieerd door het tijdstip van spraakbegrip en spraakproductie. De tolk geeft zijn vertolking nadat de spreker gesproken heeft en heeft dus meer tijd om de uiting van de spreker te analyseren en met behulp van het kortetermijngeheugen en het maken van aantekeningen een adequate vertolking te formuleren. Het is belangrijk dat de tolk het gesproken gedeelte begrijpt en onthoudt. Over consecutief tolken geeft Kotašová (2008: 3–4) verder aan:

Het is niet het letterlijke onthouden dat belangrijk is, maar de betekenis van wat er gezegd is. Daarom kunnen bij het tolken begrijpen en onthouden niet los van elkaar worden gezien; het ene hangt nauw samen met het andere. Tolken begint na het afronden van een afgesloten gedeelte, wat de tolk de gelegenheid geeft om onafgemaakte gedachten en zinnen te herformuleren en de betekenis van wat gezegd is duidelijk weer te geven.²³

Pöchhacker (2004: 18–19) beschrijft consecutief tolken verder in termen van de lengte van een vertolking. Hij vergelijkt ‘klassiek’ consecutief met kort consecutief. Klassiek consecutief omvat het maken van aantekeningen, wat essentieel is voor de tolk om mee te werken als een spreker een bijzonder lange toespraak heeft gehouden. Notities maken is een vaardigheid die elke tolk door oefening verwerft. Elke tolk creëert zijn eigen stijl. Sommigen maken aantekeningen in de doeltaal en anderen in de brontaal. Geen van beide is fout of goed.

Bij kort opeenvolgend tolken is het niet nodig om aantekeningen te maken, omdat de spreker niet lang spreekt en het kortetermijngeheugen voldoende is voor de tolk. Sociaal tolken gebruiken meestal kort consecutief zonder aantekeningen te maken omdat het communicatieproces tussen de gesprekspartners een dialogisch karakter heeft. Maar in juridische of sociale adviessessies hebben de gesprekspartners, vooral de cliënten, de neiging om lang te spreken als ze hun problemen voorleggen. In die situatie kunnen de tolken voor de zekerheid aantekeningen maken en niet alleen op hun geheugen vertrouwen.

2.6.2 Simultaan tolken

Met behulp van apparatuur is de tolk in staat om zijn vertolking af te leveren vrijwel op hetzelfde moment dat de spreker vanuit een cabine een groot publiek toespreekt. Het proces van verstaan en vertolken vindt gelijktijdig plaats, vandaar de naam simultaantolken.

²³ Mijn vertaling K. B., originele tekst: “Není přitom důležité doslovné zapamatování, ale smysl řečeného. Proto při tlumočení nelze oddělovat porozumění a paměť, jedno úzce závisí na druhém. Tlumočit se přitom začíná až po dokončení uzavřeného úseku a tlumočnick tak má možnost přeformulovat nedokončené myšlenky a věty a jasně vyjádřit smysl řečeného”.

Sociaal tolken gebruiken deze methode niet omdat ze meestal in direct contact met hun klanten werken. Soms kiezen ze echter voor een vorm van simultaantolken zonder apparatuur die fluistertolken of ‘chuchotage’ wordt genoemd, hoewel de tolk in werkelijkheid met een lage stem spreekt en niet echt fluistert (Pöchhacker 2004, Phelan 2001). Deze techniek wordt meestal gebruikt in rechtszalen.

In situaties waarin dat nodig is, worden beide technieken, zowel consecutief als simultaan tolken, tegelijkertijd gebruikt. Dit kan gebeuren in noodsituaties waarbij de cliënt niet pauzeert in zijn spraak of in emotioneel geladen situaties.

2.6.3 Bilateraal tolken

Bilateraal tolken, letterlijk tolken in twee richtingen, verwijst naar een vorm van tolken waarbij de tolk vertolking verzorgt tussen twee partijen of sprekers die verschillende talen spreken. In deze context fungeert de tolk als een intermediair die de communicatie mogelijk maakt tussen de twee taalkundig verschillende partijen. Het bilaterale tolkproces omvat het luisteren naar de uitspraken van de ene partij en deze in de andere taal overbrengen aan de tweede partij, en omgekeerd.

Kenmerkend voor deze vereenvoudigde vorm van consecutief tolken is de doorgaans kortere en ietwat langzamere duur. Dit komt doordat het tolken zich richt op spontane spraak in plaats van vooraf voorbereide gesprekken (Rudvin/Tomassini 2011: 75). Deze tolktechniek wordt tegenwoordig nog steeds toegepast in informele settings, bij zakelijke bijeenkomsten en bij sociaal tolken. Tolken dienen af en toe assertief te zijn en de regie te voeren over wat hun gesprekspartners zeggen en wanneer ze dat doen. In bepaalde gevallen kan het zelfs nodig zijn dat tolken hun gesprekspartners vragen om luider te spreken (Phelan 2001: 12–13).

2.6.4 Afstandstolken

Naast het ter plaatse uitvoeren van sociaal tolkwerk, bestaat er ook een alternatieve vorm van tolken, namelijk *telefonisch tolken*. Deze specifieke vorm van sociaal tolken kreeg breder gebruik in de jaren 80 en 90 (Pöchhacker 2004: 21). Als persoonlijke ontmoeting niet nodig of niet haalbaar is (bijvoorbeeld vanwege tijdsbeperkingen), kan men de diensten van een telefoontolk benutten. Een belangrijk voordeel is dat de klant over het algemeen lagere kosten voor tolkdiensten heeft, de tolk snel beschikbaar is en dat het gesprek meer anonimiteit biedt (Global talk 2024). Aan de andere kant kunnen technische problemen en het ontbreken van non-verbale communicatie de vertolking bemoeilijken. Het wordt daarom afgeraden om telefoontolken te gebruiken bij emotionele, langdurige of gewichtige gesprekken.

Vanaf 2020 wordt er in Vlaanderen ook videotolken aangeboden. Tijdens de pandemie van het coronavirus was reizen naar het buitenland zeer beperkt, dus bleek *videotolken* een toereikend alternatief voor verschillende sociale tolksituaties. Een voordeel van deze tolktechniek is dat de tolk vanaf een afstand kan tolken en toch gezichtsuitdrukkingen en non-verbale communicatie waarnemen. Dit maakt een gesprek met een videotolk geschikt voor langere en inhoudelijk complexe dialogen (AgII 2021).

3 Sociaal tolk

3.1 De rol van de tolk

Zoals in het tweede hoofdstuk is aangetoond, is sociaal tolken een tolksector met aanzienlijke inconsistenties. Verschillende instellingen hebben hun eigen specifieke kenmerken, wat leidt tot verschillende ideeën over het functioneren van tolken en de bijbehorende eisen. Daar komt nog bij dat mensen die tolkdiensten nodig hebben in contact met instellingen, verschillende culturele en sociale achtergronden hebben. Bovendien werken de instellingen die tolken gebruiken binnen de specifieke politieke, sociale en culturele context van een land of regio, wat nog meer verschillen met zich meebrengt. Deze diversiteit bemoeilijkt niet alleen de ontwikkeling van uniforme normen voor sociaal tolken, training en accreditatie, maar ook de definitie van de rol van de tolk in de communicatie tussen het individu en de instelling. Het definiëren van deze rol is een belangrijke stap op weg naar de professionalisering van de sector (Roberts 1997).

De rol van de sociaal tolk is niet voldoende gedefinieerd. Hoewel alle tolken de basistaak van het overbrengen van boodschappen uitvoeren van de ene taal naar de andere, is er een breed scala aan andere functies die ze kunnen uitvoeren (Roberts 1997). Verder stelt Rudvin (2007) dat de rol van de tolk een verscheidenheid aan taken omvat die zich situeren tussen direct vertolken en het bemiddelen in communicatie tussen culturen. Knap-Dlouhá (2015a) vermeldt dat de tolk die in adoptieprocedures tolkt ook de rol van vertaler speelt, omdat de benodigde documenten voor de zaak, zoals medische of psychologische rapporten, moeten worden vertaald voor beide partijen.

3.1.1 De omvang van de rol

Cecilia Wadensjö (1998: 10–12) baseert haar visie op de positie van de tolk op sociologische gronden. In tegenstelling tot situaties waarin de betrokken partijen direct met elkaar kunnen communiceren, fungeert de tolk in bemiddelde interacties eerder als een verbindingspunt dat de communicatie herstelt. Ze vergelijkt zulke interacties met een dans voor twee personen, waarbij een extra derde speler – de tolk – een rol speelt in wat ze noemt een communicatieve ‘pas de trois’. Pöchhacker (2004: 88) ondersteunt dit beeld van de sociaal tolk als een actieve deelnemer tussen twee partijen, in plaats van slechts een schakelpunt.

Een extra reden waarom men de sociaal tolk niet enkel als een passief instrument kan beschouwen, ligt in het feit dat tolken niet alleen taal overbruggend is, maar ook cultureel (Wadensjö 1998: 12). Hierbij moet een werkelijk accurate vertolging of bemiddeling niet alleen rekening houden met de interculturele context, maar ook met de

breder context van communicatie. Het doel is niet louter om de boodschap letterlijk over te brengen, aangezien een letterlijke vertolking niet altijd de meest doeltreffende is. Indien nodig kunnen uitdrukkingen worden aangepast, zolang de informatie en de strekking behouden blijven, zodat de betrokken partijen zelfstandig kunnen blijven spreken. De sociaal tolk wordt verwacht in te grijpen, vooral in geval van communicatiebarrières of misverstanden, zonder uit te weiden over culturele of andere vraagstukken (Bancroft 2015: 226).

In sommige gevallen nemen tolken taken op zich die niet alleen geen verband houden met de specifieke vertolking, maar ook volledig buiten het bereik vallen van de directe communicatie tussen de twee hoofddeelnemers die de tolk bemiddelt. De tolk kan bijvoorbeeld optreden als het eerste contactpunt tussen de 'klant' en de instelling - hij ontmoet de klant voordat de klant in contact komt met de vertegenwoordiger van de instelling. De tolk probeert informatie te verkrijgen over de problemen van de cliënt en legt de rol uit van de instelling en haar vertegenwoordiger met wie de cliënt te maken krijgt (Roberts 1997). Deze 'verwelkomende' rol van de tolk wordt ook door Leanza (2005: 178) genoemd. Op dezelfde manier kan de tolk beschikbaar blijven voor de cliënt, zelfs nadat de rol van communicatiecoördinator is afgelopen. De tolk helpt bij het invullen van formulieren, geeft informatie over mogelijkheden voor verdere stappen, bepaalt of de cliënt de benodigde informatie heeft ontvangen en beantwoordt vragen buiten de context van de communicatie die heeft plaatsgevonden (Roberts 1997). De tolk kan zelfs contact onderhouden met de cliënt buiten de instelling als adviseur of hulpverlener binnen de gemeenschap van de cliënt (Leanza 2005).

3.1.2 Soorten rollen

De rol van een onzichtbare participant – Het eerste standpunt wordt vaak beschreven als normatief (Holkupová 2010: 12) en komt voort uit de voorgeschreven rol, vooral voor conferentietolken of tolken in de rechtszaal. Volgens dit perspectief wordt van de sociaal tolk verwacht dat hij louter als een doorgeefluik fungeert en een nauwkeurige vertolking produceert. Hierdoor wordt de tolk in deze context beperkt tot een neutrale, bijna afwezige en quasi-mechanische 'non-person' (Pöchhacker 2004: 147). Deze visie op de rol wordt echter sterk bekritiseerd en zelfs als verouderd en ongewenst beschouwd, omdat het zelden overeenkomt met de realiteit.

De rol van de impliciete communicatiecoördinator – Hoewel sommigen betogen dat de sociaal tolk op geen enkele manier invloed mag uitoefenen op het gesprek, kan niet volledig ontkend worden dat zijn aanwezigheid, individualiteit en impact op de interactie en situatie merkbaar zijn. De sociaal tolk bevindt zich in een complexe positie waarin hij een zekere mate van macht heeft – de communicatie hangt in feite van hem af, waardoor

hij zijn rol ook definieert (Holkupová 2010: 13). De tolk heeft de mogelijkheid en soms zelfs de noodzaak om het gesprek te coördineren, bijvoorbeeld door het beheersen van overlappende uitingen, modereren van spreekbeurten en onderwerpen of reguleren van de snelheid van de sprekers (Wadensjö 1998: 153). De tolk kan de verschillen tussen talen en tussen perspectieven van de deelnemers overbruggen.

De rol van de expliciete communicatiecoördinator – Expliciet kan de coördinerende rol worden geïmplementeerd op tekstueel niveau, bijvoorbeeld door de tolk om verduidelijking te vragen, de spreker te onderbreken en ruimte te vragen om de boodschap opnieuw te vertolken, of commentaar te geven op de opnieuw getolkte boodschappen (Wadensjö 1998: 110). De tolk past de vorm van de getolkte informatie aan, bijvoorbeeld door de uitdrukking in de doeltaal te vereenvoudigen. Hierdoor wordt de communicatie tussen de deelnemers begrijpelijker en daarmee ook effectiever (Knap-Dlouhá e. a. 2020: 24).

De rol van de interculturele bemiddelaar – Een andere vaak besproken taak van de sociaal tolk heeft te maken met een belangrijk aspect van sociaal tolken, namelijk met culturele aspecten (Roberts 1997). Bij het tolken tussen een vertegenwoordiger van een instelling en een cliënt zijn er vaak niet alleen taalkundige en sociale verschillen, maar ook culturele verschillen, vooral wanneer de cliënt tot een minderheidscultuur behoort die aanzienlijk verschilt van de cultuur waartoe de vertegenwoordiger van de instelling behoort. De tolk treedt daarom op als een interculturele bemiddelaar die cultureel gebaseerde feiten en verklaringen uitlegt aan beide partijen om mogelijke misverstanden als gevolg van culturele verschillen te voorkomen. Jalbert (1998, cit. in Leanza 2005: 170) maakt verder een onderscheid tussen de rol van een *culturele informant*, waarbij de tolk enkel informatie verschaft die tot een beter begrip van de culturele context leidt, en de rol van een *interculturele mediator*, die de tegenstrijdige cultureel geconditioneerde posities van de communicanten probeert samen te brengen om hen in staat te stellen tot een gemeenschappelijk perspectief te komen.

De rol van de onderwerp-deskundige – Volgens Davidson (2000) kunnen tolken een rol aannemen die niet langer direct gerelateerd is aan het tolken zelf. Als een tolk lange tijd voor een bepaalde instelling werkt en herhaaldelijk deelneemt aan situaties met vaste routines, wordt hij in zekere zin een ‘deskundige’ op dat gebied. Deze tolk kan ook de neiging hebben om zijn of haar expertise toe te passen bij het tolken van communicatie tussen de hoofddeelnemers. Het onderzoek van Pöchhacker (2000) naar de rollen van tolken omvat ook situaties waarin de tolk zelfstandig vragen formuleert of informatie doorgeeft aan de andere deelnemer op verzoek van een institutionele vertegenwoordiger.

De rol van belangenbehartiger voor een van de gesprekspartners – Hoewel de tolk doorgaans als een strikt onpartijdige en objectieve taalbemiddelaar wordt beschouwd,

kan het voorkomen dat een sociaal tolk afwijkt van zijn neutrale rol en partij kiest (Pöllabauer 2004), wat niet altijd wordt gezien als professioneel wangedrag. Zoals aangegeven door Gentile (1997), kenmerkt zich de communicatie tussen vertegenwoordigers van instellingen en cliënten die een tolk nodig hebben om met de instelling te communiceren, door een duidelijk asymmetrische positie van de deelnemers. De vertegenwoordiger van desbetreffende instelling, zoals een ambtenaar of arts, die deel uitmaakt van de structuur van de instelling en tot de meerderheidssamenleving behoort, staat tegenover een individu dat tot een minderheidscultuur behoort en vaak tot een zwakkere sociale groep, waardoor deze persoon in het nadeel is. Sommige auteurs (Angelelli 2003, Pöchhacker 2000) beweren dat het de legitieme rol van de tolk is om dit nadeel te compenseren en de belangen van de minderheidscultuur te verdedigen.

3.1.3 Tolk-gemedieerde kinderinterviews

Kinderen vallen onder het begrip ‘kwetsbaar’ zoals gedefinieerd in EU- en internationale normen (zie 1.1). Passende communicatie met (kwetsbare) kinderen betekent respect hebben voor hun belangen, in overeenstemming met de kinderrechtenbenadering (Balogh e. a. 2018a: 33). Tijdens het tolken in aanwezigheid van kinderen is het essentieel dat de vertolking van goede kwaliteit is. Dit draagt bij aan het verkrijgen van informatie van kinderen, het opbouwen van vertrouwen, het begrijpen van hun perspectieven en het leveren van effectieve dienstverlening. Een gebrekkige tolkprestatie kan echter leiden tot frustraties en het risico vergroten dat het kind kwetsbaarder zal worden. Bovendien mag het belang van een tolk niet worden onderschat, omdat deze niet alleen de gesproken boodschap overbrengt, maar ook in staat is te schakelen en te onderhandelen tussen de verschillende werelden van de betrokken partijen.

Een studie van Heidi Salaets en Katalin Balogh (2019) van de KU Leuven onderzoekt hoe kinderen tolken waarnemen tijdens interviews en of ze een band met hen kunnen opbouwen. Uit de resultaten blijkt dat kinderen zich meer verbonden voelen met de tolk dan met de interviewer. Een positieve interactie wordt bevorderd wanneer de interviewer interesse toont, oogcontact zoekt, non-verbale signalen gebruikt en de kinderen bij hun naam noemt. Het is belangrijk om deze band te stimuleren, maar ook om rekening te houden met de percepties van de kinderen en hun comfortniveau tijdens het interview. Dit moet voorafgaand aan het interview worden besproken, zodat alle betrokkenen begrijpen wat hun rol is. Tolken moeten worden gepresenteerd als professionele leden van het team en interviewers moeten geschikte communicatiestrategieën gebruiken om vertrouwen bij de kinderen te wekken. Gezamenlijke trainingen kunnen helpen om bewustwording te creëren over de rollen van alle betrokkenen en om een gevoel van vertrouwen te bevorderen bij minderjarige deelnemers.

Het feit dat de rol van de tolk in interviews met kinderen niet duidelijk gedefinieerd is, blijkt duidelijk uit de woorden van de tolk in het onderzoek van Balogh e. a. (2018b: 6):

Wanneer het de communicatie vergemakkelijkt, is het soms goed dat een tolk een vriendelijke houding aanneemt. Een afstandelijke houding aannemen lijkt voor een tolk misschien het beste, maar het maakt het moeilijker voor de kinderen.

Knap-Dlouhá (2015b: 40) stelt verder dat:

De tolk moet vooral ernaar streven om een denkbeeldige brug te helpen bouwen tussen de persoonlijke behoeften en dromen van het kind en vaak zeer emotionele cliënten, voor wie de eerste (*officiële*) gesprekken vaak een grote zenuwspanning zijn.²⁴

Vaak worden tolken door kinderen gezien als degenen die echt naar hen luisteren (Fontes 2008, cit. in Franckx 2020: 20).

3.2 Vereisten van tolken

Vanwege de afwezigheid van een heldere definitie en het wijdverspreide gebrek aan uniformiteit in het begrip van de rol van een sociaal tolk, is het lastig om de fundamentele vereisten te identificeren die aan beoefenaars van dit beroep gesteld kunnen worden (Knap-Dlouhá e. a. 2020: 27).

Het vermogen om een boodschap te vertolken van de brontaal naar de doeltaal is echter niet voldoende om de kwaliteiten van een sociaal tolk te bepalen. De tolk dient niet alleen vertrouwd te zijn met de standaardtalen, maar ook met verschillende variaties daarvan, waardoor hij feitelijk bekwaam is in meer dan twee talen. Om deze taalkundige vaardigheid effectief in te zetten, is het essentieel dat een tolk een grondige beheersing heeft van diverse tolktechnieken. Bovendien moet de tolk zijn algemene bewustzijn van wereldgebeurtenissen ontwikkelen en zijn horizon verbreden in nieuwe vaardigheden en bekwaamheden. Voor een professionele sociaal tolk is het even belangrijk om bekend te zijn met de culturele context, geschiedenis en gebruiken van de betrokken taalgroepen (Cherkashina e. a. 2014: 21).

Naast de vereiste taalvaardigheden en kennis moet een sociaal tolk over een aanzienlijk scala aan sociale competenties en cognitieve vaardigheden beschikken, bijv. empathie. Het beroep van de tolk stelt ook hoge eisen aan de fysieke en psychologische conditie van de tolk. Vaak wordt hij blootgesteld aan stressvolle situaties, komt hij in

²⁴ Mijn vertaling K. B., originele tekst: “Tlumočník by měl zejména usilovat o to, aby pomáhal stavět pomyslný most mezi osobními potřebami a sny malého dítěte a svými mnohdy silně emotivními klienty, pro které bývají zejména první (*úřední*) rozhovory velkým nervovým vypětím”.

contact met mensen in noodsituaties of belandt hij in gespannen en pijnlijke omstandigheden (Macáková 2018: 58).

Het vermogen om stress te weerstaan is daarbij van groot voordeel (Cherkashina e. a. 2014: 22).

Aangezien de sociaal tolk in verschillende settings en contexten tolkt, moet hij een zekere mate van flexibiliteit hebben. De sociaal tolk moet ook een expert zijn in het onderwerp en de context waarin hij werkt, wat het niveau van geloofwaardigheid verhoogt. Dit draagt bij aan een zekere voorspelbaarheid die in de begrips- en leveringsfase helpt (Hale 2007: 9).

3.2.1 Competentiemodel van tolken

Op basis van een analyse van vakliteratuur en discussies met een aantal deskundigen op het gebied van tolken stelde Rumanová (2017) *het Competentiemodel voor tolken* (zie tabel 2) samen. Dit model omvat zachte vaardigheden, algemene vaardigheden en professionele vaardigheden en kennis.

Het resulterende model ziet er als volgt uit:

ZACHTE VAARDIGHEDEN	Sprakuiting	De tolk heeft een vloeiende, duidelijke, verstaanbare en beschaafde uitspraak. Kan non-verbale communicatie begrijpen en interpreteren. Kan zich van emotionele uitbarstingen onthouden.
	Levenslang leren	De tolk verbetert voortdurend zijn kwalificaties. De tolk behoudt een hoog niveau van bewustzijn, inzicht en kennis.
	Informatie vinden en bestuderen	De tolk voert altijd een goede voorbereiding uit voorafgaand aan het optreden (bestuderen van documenten, vaktermen, overleg met deskundigen). Is in staat om de nodige informatie op te zoeken en te bestuderen.
	Planning en organisatie van het werk	De tolk kan systematisch en georganiseerd werken. Kent de

		principes van timemanagement en past deze toe.
	Werkdiscipline	De tolk is verantwoordelijk, betrouwbaar en hardwerkend. Gaat altijd verplichtingen aan die in verhouding staan tot zijn capaciteiten. Houdt zich aan afspraken.
	Interactie	De tolk communiceert effectief met klanten en collega's. Is in staat om met andere tolken samen te werken.
	Concentratie en geheugen	De tolk onthoudt goed de informatie in de toespraak. Ontwikkelt zijn geheugen verder. Kan zich goed concentreren. Kan de invloed van storende achtergrondgeluiden op de prestatie verdringen.
	Optreden voor mensen	De tolk treedt zonder problemen op voor het publiek. Ziet er waardig uit, draagt gepaste kleding en heeft een verzorgd uiterlijk.
	De werklast beheren	De tolk heeft een hoge stressbestendigheid. Hij is mentaal stabiel, heeft een goede conditie.
	Deontologie	De tolk houdt zich aan de principes van moraliteit en ethiek in het beroep, zoals discretie, collegialiteit en een onpartijdige houding tegenover klanten. Bouwt aan het prestige van het beroep.
ALGEMENE VAARDIGHEDEN	Gebruik van technologie	De tolk kan technologie en programma's leren en gebruiken die het proces van informatieoverdracht vergemakkelijken. Gebruikt technologie op de werkplek zonder veel moeite.

PROFESSIONELE VAARDIGHEDEN EN KENNIS	Taalvaardigheid	De tolk beheerst zowel de moedertaal als de vreemde taal op alle niveaus.
	Omzetten van de oorspronkelijke toespraak in de doeltaal	De tolk kent de techniek van informatieoverdracht – kan de inhoud van een boodschap van de ene taal naar de andere vertolken: begrijpt de originele boodschap en drukt die uit in de doeltaal zonder informatie weg te laten, toe te voegen of te vervormen.

Tabel 2: Competentiemodel van tolken, bron: Rumanová (2017: 58–59), eigen verwerking

3.3 Opleiding

In Tsjechië bestaat er nog steeds geen professionele organisatie of instelling die verantwoordelijk is voor de opleiding en accreditatie van sociaal tolken. Verschillende universiteiten in Tsjechië bieden echter de mogelijkheid om tolken te studeren maar meestal zonder specifieke specialisatie.

Een voorbeeld voor alle landen op het gebied van opleiding, certificering en professionalisering van het beroep van sociaal tolk is België. In het rapport van de Vlaamse Onderwijsinspectie *Synergie door verbindingen* (Devlieger e. a. 2015) werden aanbevelingen gedaan om de dienstverlening en kwaliteitscontrole van sociaal tolken te verbeteren. Dit document is van essentieel belang om de professionalisering van sociaal tolken te behouden en een hoog kwaliteitsniveau van sociaal tolken te garanderen. In 2015 ontstond in Vlaanderen als extern verzelfstandigd agentschap (EVA) van de Vlaamse overheid *Het Agentschap Integratie en Inburgering* als een functie van verschillende diensten en organisaties die actief zijn op het vlak van integratie, inburgering en oriëntering op taallessen Nederlands. De agentschappen die sociale vertaal- en tolkdiensten aanbieden, garanderen hun kwaliteit en institutionalisering door een selectieproef in de Nederlandse taal af te nemen om ervoor te zorgen dat alleen tolken van goede kwaliteit worden geselecteerd. Deze agentschappen bieden ook opleidingen in sociaal tolken en vertalen en certificeringstesten. Om hun professionaliteit te behouden, houden deze agentschappen zich aan de volgende doelstellingen:

- permanent en systematisch kennis en informatie ontwikkelen en ontsluiten,
- methodieken ontwikkelen en ontsluiten,
- diverse leervormen aanbieden,
- afstemming en coördinatie.

Vlaamse tolkenbureaus zien het belang van het opleiden van hun tolken als een garantie voor kwaliteit (Devlieger e. a. 2015: 28).

3.3.1 Universiteiten

De Faculteit der Letteren van de Karelsuniversiteit Praag biedt een driejarige bacheloropleiding “Interculturele communicatie: vertalen en tolken” (*Mezikulturní komunikace: překlad a tlumočení*) met een focus op het Engels, Frans, Duits, Russisch en Spaans. Het biedt ook een tweejarige masteropleiding “Tolken” (*Tlumočnictví*) in alle bovengenoemde talen (FF CUNI 2024). Binnen deze opleiding hebben studenten de mogelijkheid om tot vijf cursussen te volgen die specifiek gericht zijn op sociaal tolken.

De Faculteit der Letteren van de Masaryk Universiteit Brno biedt de opleiding “Master in het vertalen (Engels)” (*Překladatelství anglického jazyka*) en “Master in het vertalen” (*Překladatelství moderních evropských jazyků*) met specialisatie in het Frans, Duits, Nederlands, Modern Grieks en Spaans, maar deze opleidingen worden niet elk jaar geopend. Een andere optie is de opleiding “Bachelor in het tolken (Tsjechische gebarentaal)” (*Tlumočení do českého znakového jazyka*) (FF MUNI 2024).

Dezelfde faculteit van de Palacký Universiteit Olomouc biedt een aantal filologische opleidingen aan, namelijk voor het Engels, Duits, Russisch, Oekraïens, Pools en Vietnamees. Opleiding direct gericht op het tolken en vertalen wordt alleen aangeboden voor het Engels en Duits (FF UPOL 2024)

De Faculteit der Letteren van de Universiteit Ostrava biedt ook een aantal vertaalkvakken aan in bachelor- en masteropleiding, specifiek in de volgende talen: Engels, Duits, Frans, Spaans, Russisch en Pools (FF OSU 2024).

Vertaalstudies worden ook aan de Universiteit van Zuid-Bohemen in České Budějovice aangeboden, telkens in het Engels in combinatie met het Frans, Italiaans, Duits of Spaans (FF JCU 2024).

Afgestudeerden van masteropleidingen in tolken en vertalen, filologie of taalonderwijs die een stap verder willen gaan en gerechtstolk willen worden, moeten ook een twee semesters durende cursus voor tolken en vertalers op het gebied van recht aan een rechtenfaculteit van de universiteit voltooien en moeten aantonen dat ze minstens vijf jaar een actieve tolkervaring hebben, waarvan het grootste deel na het afstuderen. Alleen als ze aan deze voorwaarden voldoen, kunnen ze tot gerechtstolk worden benoemd (KST ČR 2024a).

3.3.2 Cursussen

In het academiejaar 2019/2020 werd de proeffase uitgevoerd van het Erasmus+ project “Professional Accessible Community Interpreting – a gateway to migrant integration”. Dit project had tot doel vier opleidingsmodules te ontwikkelen voor personen die sociaal tolk willen worden en nog niet de gelegenheid hebben gehad om hun opleiding aan een hogeschool of universiteit voort te zetten. De modules waren specifiek gericht op tolken uit het Tsjechisch, Slowaaks en Pools naar het Nederlands en omgekeerd. De projectpartners waren onder andere de Comenius Universiteit in Bratislava, de Vrije Universiteit Brussel, de Palacký Universiteit in Olomouc en de Universiteit van Wrocław. Dit project werd voltooid in 2021 (EC 2024b).

In samenwerking met het Tsjechisch Ministerie van onderwijs, jeugd en lichamelijke opvoeding (*Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*) heeft de Karelsuniversiteit in Praag in 2010 via het Instituut van vertaalwetenschap een tolken cursus “Sociaal tolken in de omgang met vreemdelingen en minderheden” (*Komunitní tlumočení ve styku s cizinci a menšinami*) geïntroduceerd voor het professionele publiek. Deze cursus is bedoeld voor medewerkers van de overheid, de politie, medische instellingen en sociale zorg en non-profit humanitaire organisaties die te maken hebben met buitenlanders en nationale minderheden in Tsjechië. Deelnemers krijgen professioneel inzicht in de sociaalpsychologische, juridische en culturele aspecten van bemiddelde communicatie. De cursus omvat een module die deze aspecten behandelt en een specifieke module gericht op het trainen van tolken voor sociaal tolken. Na de afronding van de cursus zijn deze deelnemers in staat om als sociaal tolk te werken bij verschillende instellingen, waaronder overheden, politie, NGO's en sociale instellingen. Deze cursus wordt echter niet elk jaar geopend (Lingua 2009).

Het project “Sociaal tolken in de omgang met vreemdelingen” (*Sociální tlumočení ve styku s cizinci*) was een eenmalig project van het MPSV dat via een openbare aanbesteding in 2011 en 2012 werd uitgevoerd. In 2011 werd het project door de vereniging META uitgevoerd, in 2012 door OLD SCHOOL s.r.o. Het doel van het project was om bij te dragen aan de oplossing van het probleem van gebrekkige taalkennis van nieuwaaangekomen buitenlanders en hun gebrek aan informatie, hetgeen tot afhankelijkheid van de diensten van tolken, tussenpersonen of agentschappen leidt, die in sommige gevallen misbruik proberen te maken van hun ongunstige situatie in hun eigen financieel voordeel, door middel van de opleiding van kwalitatief goede en betrouwbare tolken in de meest gevraagde talen (MPSV 2020).

3.4 Tolkverenigingen

Het sociaal tolken in Tsjechië bevindt zich nog niet op het niveau van professionalisering, en er bestaan geen specifieke beroepsorganisaties die exclusief de belangen van sociaal tolken behartigen. Niettemin oefenen sommige leden van andere tolkenverenigingen ook sociaal tolken uit (Knap-Dlouhá e. a. 2020: 99). Veel van deze organisaties zijn non-profitorganisaties, waardoor sociaal tolken geleidelijk aan meer aandacht krijgt van zowel het publiek als ambtenaren. Dit hoofdstuk biedt daarom inzicht in de instituties die van invloed zijn op de werkparticipatie en beroepspositionering van sociaal tolken in Tsjechië.

Jednota tlumočnicků a překladatelů (JTP) – (*Vereniging van Tolken en Vertalers*) brengt tolken uit Tsjechië, Slowakije en andere landen samen. Het primaire doel van deze onafhankelijke beroepsorganisatie is om tolken die actief zijn in het veld te verenigen en hun professionele kennis te bevorderen. JTP ondersteunt actief de belangen van zijn leden en voorziet hen van informatie over werkgelegenheid en mogelijkheden van bijscholing. Daarnaast organiseert de vereniging diverse evenementen en competities op het gebied van tolken en vertalen, en publiceert verschillende aanbevelingen, publicaties en een eigen tijdschrift *ToP*. JTP reserveert ook een specifiek gedeelte op eigen website voor het publiek en potentiële klanten, waar antwoorden worden verstrekt op veelgestelde vragen van leken (JTP 2024).

Het voornaamste doel van **Asociace konferenčních tlumočnicků (ASKOT)** – (*Associatie van conferentietolken*) is de professionele groei en bevordering van haar leden. Een lijst van ASKOT-leden met hun contactinformatie is toegankelijk op de website. Sinds 2007 kunnen ASKOT- en JTP-leden bepaalde faciliteiten en diensten delen door middel van een gezamenlijke samenwerking (ASKOT 2024).

Komora soudních tlumočnicků České republiky (KST ČR) – (*Tsjechische kamer van gerechtstolken*) is een beroepsorganisatie die gerechtstolken samenbrengt. Dat wil zeggen alle tolken die aan alle voorwaarden hebben voldaan om te worden geregistreerd in “de Lijst van deskundigen, tolken en vertalers”²⁵ bij het Ministerie van Justitie van Tsjechië. De KST ČR zet zich eveneens in voor de belangen van haar leden, biedt educatieve programma's, workshops en conferenties aan voor iedereen die geïnteresseerd is, en informeert over recente ontwikkelingen. Er is een onlineledendatabase van de KST toegankelijk op de website (KST ČR 2024b).

²⁵ Mijn vertaling K. B., originele tekst: “Seznamy znalců, tlumočnicků a překladatelů” (Seznat 2024).

3.5 Deontologie

Net als veel andere beroepen is sociaal tolken onderworpen aan bepaalde regels, zoals het naleven van deontologie. Soms wordt in deze zin ook de term *deontologische code*²⁶ gebruikt, die De Keyser (2004: 8) omschrijft als:

Een verzameling van richtlijnen die zo goed mogelijk moeten worden nageleefd omdat ze zowel de tolk als de cliënt en de hulpverlener beschermen tegen willekeur en daardoor hun taak vergemakkelijken.

De code beschrijft de basistaken en -rechten van tolken bij de uitoefening van het tolkenberoep en in verband daarmee.

Sociaal tolken werken voornamelijk in de dienstensector en overheidsinstellingen. Dit omvat diverse omgevingen die vaak gekenmerkt worden door ethische dilemma's en het omgaan met vertrouwelijke gegevens. Daarom is het van cruciaal belang dat alle partijen zich bewust zijn van deze feiten en streven naar het vereiste niveau van professionaliteit.

De naleving en het bestaan van deontologie voor sociaal tolken zijn afhankelijk van het tolkenbeleid en de positie van het beroep in elk land. Deze codes worden doorgaans ingevoerd en gehandhaafd door beroepsorganisaties, tolkbureaus of andere relevante instellingen (Hale 2007: 103). Bestaande deontologie voor sociale tolken hebben veel gemeen met die van andere beroepen, niet alleen sociale diensten, en verschillen niet veel van land tot land. Hieronder volgen de belangrijkste punten van deontologie voor sociale tolken. Het is een selectie van punten die onder andere door Corsellis (2008), Hale (2007), Rudvin en Tomassini (2011) zijn behandeld. Het gaat om:

- geheimhouding – de tolk springt steeds discreet om met alle informatie die hij tijdens het tolkgesprek of in het kader van zijn opdracht verwerft,
- neutraliteit – de tolk stelt zich steeds volkomen neutraal (onpartijdig) en objectief op, zowel vóór, tijdens als na de opdracht,
- volledigheid en nauwkeurigheid – de tolk heeft de plicht alles wat door de partijen wordt gezegd volledig en getrouw te tolken zonder iets toe te voegen, weg te laten of te wijzigen,
- collegialiteit – de tolk werkt samen met en respecteert andere tolken binnen het vakgebied,
- voortdurende professionele ontplooiing – de tolk vergroot zowel de taalvaardigheid als zijn begrip van het vakgebied om effectief en goed het werk te kunnen doen,

²⁶ De termen *gedrachscode* en *erecode* worden ook gebruikt.

- professionele houding – de tolk gedraagt zich altijd professioneel, behandelt de partijen met respect, de tolk moet ook in staat zijn om zijn vermogen goed te kunnen beoordelen en eventuele professionele beperkingen te erkennen, zelfs als deze tijdens de tolkopdracht naar voren komen.

De strenge normen voor kwaliteit die sociaal tolken moeten naleven volgens de ethische codes staan in schril contrast met de beschikbaarheid van passende opleidingen, werkomstandigheden en officieel beleid (Hale 2007: 105). Bovendien kunnen de verwachtingen in sommige gevallen te idealistisch zijn en praktisch moeilijk haalbaar.

De initiële en enige gedragscode in Tsjechië die specifiek voor sociaal tolken is gepubliceerd, komt van de non-profitorganisatie META (Cherkashina e. a. 2014: 13–19). Deze is vooral bedoeld voor sociaal tolken die zijn opgeleid door META of andere non-profitorganisaties. De code bevat alle genoemde principes en voegt extra richtlijnen toe ter ondersteuning van de rol van de sociaal tolk. ÚMPOD als het enige bureau ofwel de centrale autoriteit in Tsjechië dat zich met interlandelijke adoptie bezighoudt heeft geen eigen deontologische code²⁷.

3.6 Rollen en verantwoordelijkheden van sociale tolken volgens de ISO-norm

ISO-normen kunnen worden gebruikt als richtlijnen en benchmarks voor organisaties en deskundigen om de kwaliteit, efficiëntie en consistentie van hun diensten te verbeteren. Hoewel de ISO-norm 13611 (2015) Tolkdiensten – richtlijnen voor sociaal tolken (*Thumočnické služby – směrnice pro komunitní tlumočení*) niet wettelijk bindend is in Tsjechië, is het toch waardevol om de resultaten hierboven te bekijken in vergelijking met de inhoud van deze norm, vooral met betrekking tot hoofdstuk zeven, dat de rol en verantwoordelijkheden van sociaal tolken behandelt.

Het eerste deel van het zevende hoofdstuk benadrukt de volgende rollen en ethische principes die tolken moeten naleven tijdens hun werk en die grotendeels overeenkomen met de ethische code beschreven in subhoofdstuk 3.5. De principes zijn:

- Tolken moeten **vertrouwelijkheid** handhaven met betrekking tot alle informatie die ze tijdens het tolken ontvangen.
- Tolken moeten de boodschappen van alle partijen **nauwkeurig** en **volledig** overbrengen zonder toevoegingen, weglatingen of wijzigingen.
- Tolken moeten **onpartijdig** zijn en geen persoonlijke meningen of interpretaties toevoegen aan de communicatie.

²⁷ Bron: elektronische correspondentie met ÚMPOD van 18 januari 2024.

- Tolken moeten zich **professioneel** gedragen en respect tonen voor alle betrokken partijen.
- Tolken moeten beschikken over de vereiste **kwalificaties** en **competenties** om effectief te kunnen tolken in sociale contexten.

Net als Knap-Dlouhá e.a. (2020) zie ik echter twijfelachtige aanbeveling in deze norm. Enerzijds dient de sociaal tolk zijn rol te beperken tot ‘slechts tolken’ en zich te onthouden van het verstrekken van persoonlijk advies of adviserende acties. Anderzijds moet hij ingrijpen wanneer er een culturele barrière optreedt en er dus sprake is van een misverstand. In deze context is het echter niet de bedoeling dat de tolk de reden van het misverstand uitlegt, maar alleen dat hij het signaleert en indien nodig de tolkactiviteit onderbreekt. Bovendien zou de tolk volgens de norm culturele verschillen en non-verbale communicatie moeten begrijpen en vervolgens vertolken.

Het tweede deel van het zevende hoofdstuk van deze norm gaat over de verantwoordelijkheid van de sociaal tolk tegenover de aanbieder van de tolkdienst. De sociaal tolk moet:

- vooraf informatie inwinnen over de aard van zijn werkopdracht zodat hij onderzoek kan doen en zich goed kan voorbereiden,
- zichzelf aan alle partijen voorstellen en de rol van de sociaal tolk uitleggen²⁸,
- zich strikt houden aan de geplande tijd,
- er professioneel uitzien en een professionele houding hebben,
- de protocollen, deadlines en werkwijzen volgen die zijn overeengekomen met de aanbieder van de tolkdienst,
- bijkomende problemen bespreken met de aanbieder van de tolkdienst en hulp vragen om de impact ervan te beperken.

²⁸ Zoals vermeld in subhoofdstuk 2.2 vindt deze voorstelling bijvoorbeeld plaats in België, maar dit is niet de regel in Tsjechië.

4 Het onderzoek

Dit gedeelte van de masterscriptie is gericht op onderzoek op het gebied van tolken in omgevingen met kinderen, waaronder tolken in adoptieprocedures. Dit anoniem onderzoek is gebaseerd op antwoorden in vragenlijst (zie Bijlage). Deze vragenlijst werd in de eerste plaats verstuurd naar ÚMPOD, dat de vragenlijst vervolgens doorstuurde naar alle tolken die met hen samenwerken in interlandelijke adopties van kinderen van en naar Tsjechië. De auteur van deze scriptie kon geen contact opnemen met deze tolken vanwege de gevoeligheid van persoonlijke gegevens van de tolken en privacyoverwegingen. ÚMPOD heeft bovendien het exacte aantal tolken waarmee wordt samengewerkt niet opgegeven. Daarom werd contact opgenomen met nog andere tolken om de vragenlijst in te vullen. De selectie van tolken is gebaseerd op *de Lijst van deskundigen, tolken en vertalers* bij het Ministerie van Justitie van Tsjechië (Seznat 2024). Er werden tolken geselecteerd die tolken in de talen van de landen waarnaar kinderen uit Tsjechië het vaakst worden geadopteerd (zie Grafiek 2). Om die reden werd contact opgenomen met alle tolken met Zweeds (5), Duits (150)²⁹, Italiaans (100), Deens (7) en, om voor de hand liggende redenen, Nederlands (28). In totaal werden ongeveer 290 tolken gecontacteerd.

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen hoe tolken in procedures met kinderen door de tolken zelf wordt ervaren. Hiervoor heb ik een vragenlijst opgesteld met de volgende vragen:

- Welke universitaire opleiding hebt u?
- Is uw hoofdbaan gerelateerd aan tolken?
- Hebt u trainingen of cursussen gevolgd over sociaal tolken? Zo ja, welke?
- Is er volgens u een fundamenteel verschil tussen tolken voor kinderen en tolken alleen voor volwassenen? Zo ja, in welk opzicht?
- Hoe bereid u zich voor op het tolken als er ook kinderen bij betrokken zijn (in adoptieprocedures, bij de rechtbank, in het ziekenhuis, etc.)?
- Hoe moeilijk vindt u het tolken voor kinderen vergeleken met tolken alleen voor volwassenen? Leg uw antwoord uit.
- Welke specifieke vaardigheden zijn volgens u belangrijk voor een tolk die in procedures tolkt waarbij kinderen betrokken zijn?
- Wat is volgens u het moeilijkste aan het tolken voor kinderen? Wat zijn voor u de grootste uitdagingen bij het tolken voor kinderen?

²⁹ Voor de Duitse taal is dit niet het volledige aantal. Er staan in totaal 814 tolken op de lijst voor deze taal.

- Vindt u het tolken in procedures met kinderen emotioneler? Zo ja, hoe gaat u met deze emoties om?
- Tolkt u vaker simultaan of consecutief in procedures waarbij kinderen betrokken zijn?
- Zijn er situaties waarin u de tolktechniek verandert? Zo ja, in welke gevallen doet u dat?
- Bemoeit u zich op een andere manier dan alleen met het vertolken van de verklaringen van de kinderen tijdens de procedure? Bijv. het kind motiveren of geruststellen dat het niet bang hoeft te zijn, enz. Zo ja, hoe doet u dit?
- Hebt u ooit in een adoptieprocedure getolkt? Zo ja, in hoeveel adoptieprocedures hebt u getolkt?

Ik neem aan dat het tolken in procedures met kinderen emotioneler is voor tolken, dat ze meer ingrijpen in de procedure dan door gewoon te vertolken. Verder verwacht ik dat het tolken voor kinderen in veel opzichten moeilijker zal zijn voor tolken.

4.1 Onderzoeksanalyse

Vraag 1

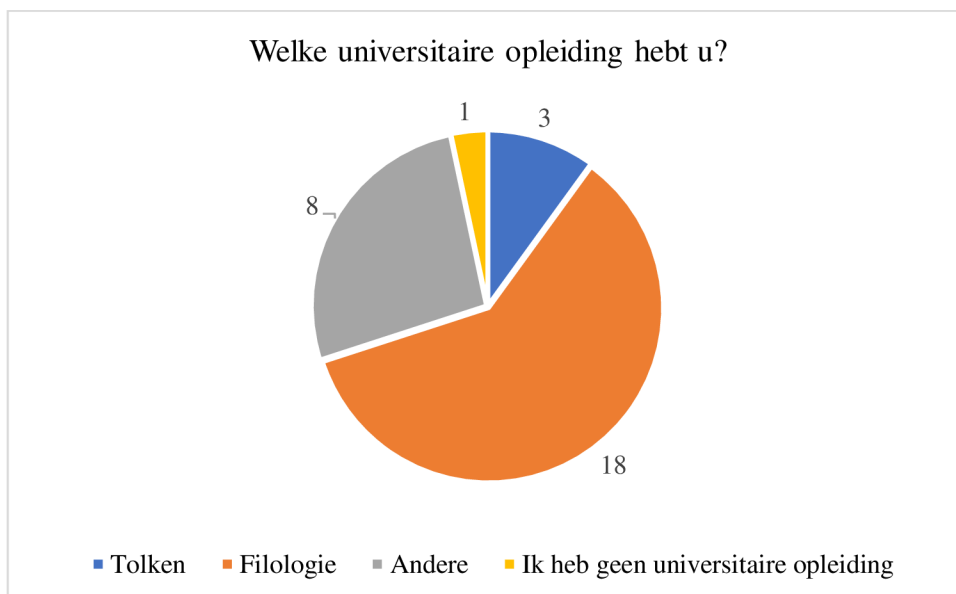

Diagram 1: Opleiding van tolken

In dit diagram kunnen we de opleidingsachtergrond van de ondervraagde tolken zien. De meeste tolken (18) hebben een universitaire graad in filologie. Ik was niet verrast door dit antwoord, aangezien filologische vakken in veel verschillende talen wijdverspreid zijn in Tsjechië en kennis van een taal de eerste stap is om tolk te worden. Het op één na meest voorkomende antwoord van de tolken (8), was om een andere opleiding te volgen dan

filologie of tolken. Dit is niet verrassend, want in Tsjechië is het geen vereiste om een tolkopleiding te volgen om (gerechts)tolk te worden (zie 3.3.1). Slechts een paar tolken (3) hebben een universitaire opleiding in tolken. Dit resultaat is niet verrassend, aangezien er in Tsjechië weinig studierichtingen bestaan die gespecialiseerd zijn in tolken (ibidem). Eén respondent (1) heeft geen universitaire opleiding gevolgd en dit weerhoudt niemand ervan tolk te worden in Tsjechië. Uit deze antwoorden blijkt dat tolken verschillende opleidingsachtergronden hebben.

Vraag 2

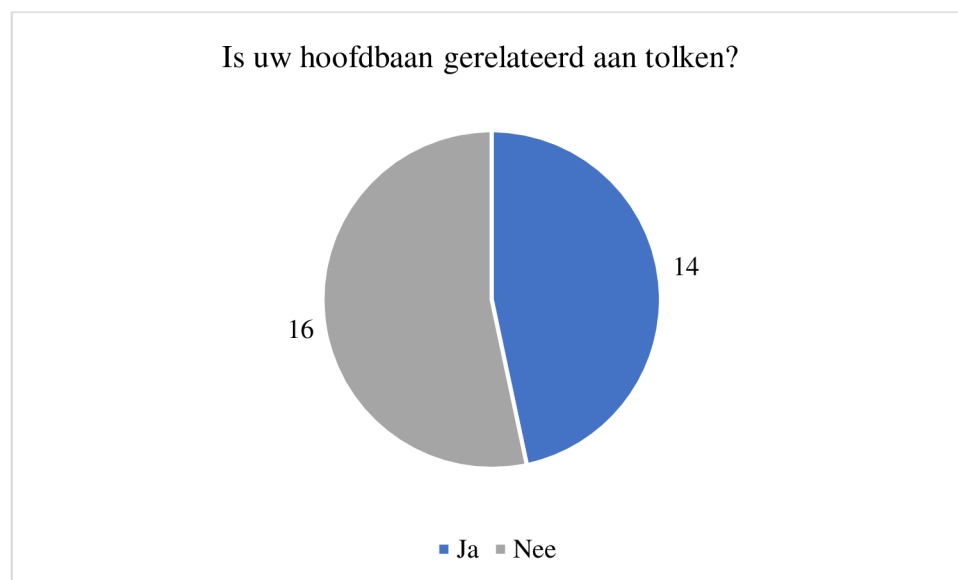

Diagram 2: Hoofdbaan van tolken

Hoewel het resultaat dicht bij elkaar ligt, laat diagram 2 zien dat het tolken voor de meeste ondervraagde tolken (16) geen deel uitmaakt van hun hoofd baan. Deze bevinding komt overeen met het feit dat het sociaal tolken in Tsjechië nog geen hoog niveau van professionalisering heeft bereikt³⁰ (zie 3.4) en dat de meeste tolken het als deeltijdwerk of als middel om extra inkomen te verdienen beschouwen.

³⁰ Deze stelling geldt niet voor gerechtstolken.

Vraag 3

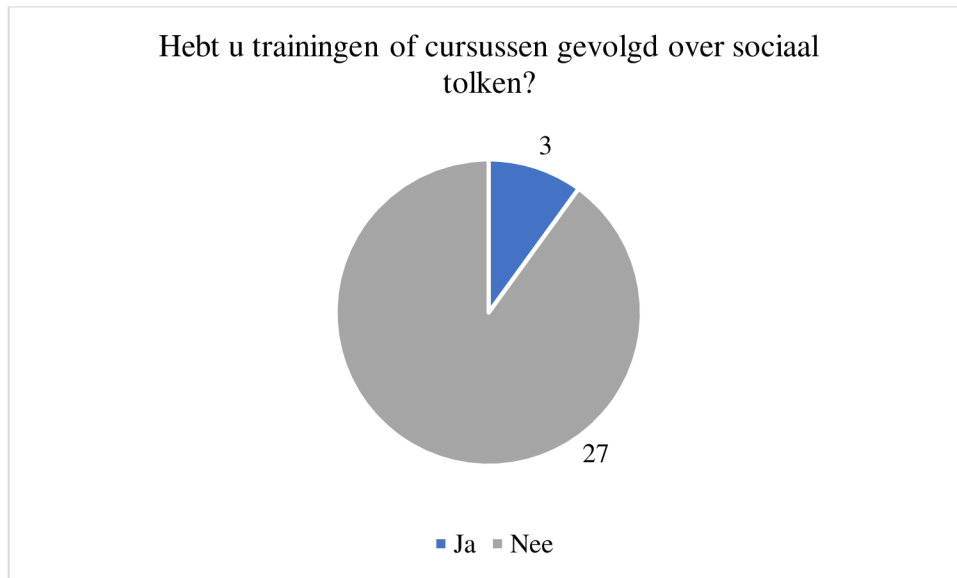

Diagram 3: Trainingen en cursussen

Zo ja, welke?	
Tolk 1	Training in Brussel georganiseerd door Agentschap Integratie en Inburgering, dat certificering en training verzorgt voor sociaal tolken in België.
Tolk 2	Studie tolken en vertalen aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid, 1 jaar.
Tolk 3	Vertalen en tolken voor politie en justitie.

Uit de antwoorden op vraag 3 blijkt dat de overgrote meerderheid van de tolken (27) geen enkele cursus over sociaal tolken heeft gevolgd. Drie tolken antwoordden dat ze een cursus hadden gevolgd, maar 2 van de respondenten noemden een rechtscursus, die verplicht is voor alle gerechtstolken in Tsjechië. Daarom ga ik ervan uit dat alle respondenten deze cursus hebben gevolgd aan een van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid in Tsjechië. Eén tolk meldde dat zij een cursus had afgerond die in België werd georganiseerd door *Het Agentschap Integratie en Inburgering*, dat certificering en training verzorgt voor sociale tolken in België.

Vraag 4

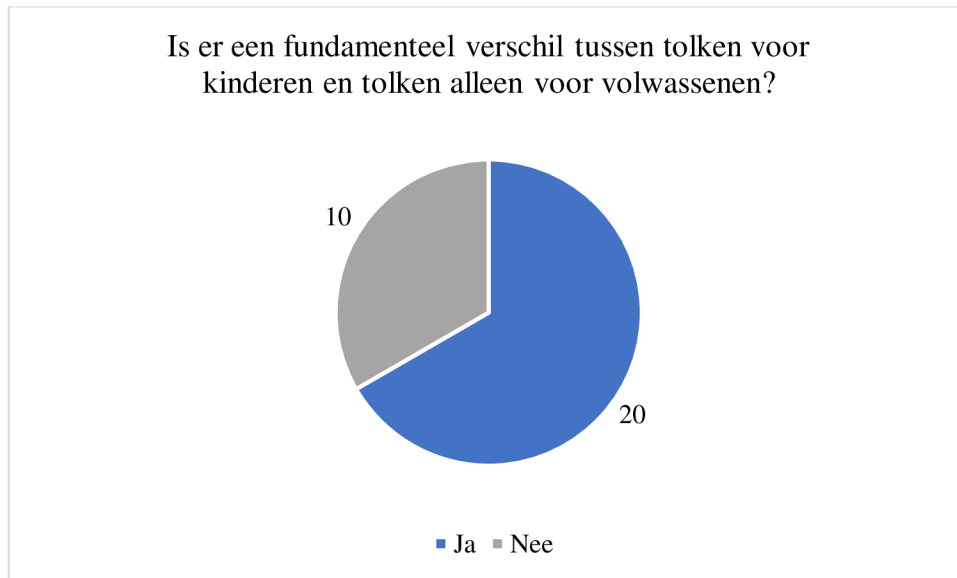

Diagram 4: Verschil tussen tolken voor kinderen en volwassenen

Zo ja, in welk opzicht?	
Tolk 1	Kinderen reageren vaak op basis van hun emoties, vooral in gespannen situaties. Vaak geven ze ook geen afdoend antwoord op een vraag en moeten ze het opnieuw vragen, anders formuleren, enz. Soms blokkeren ze en willen ze helemaal niet praten.
Tolk 2	In de aanpak
Tolk 3	Soort woordenschat, aandachtspanne
Tolk 4	Voorzichtige aanpak, verschillende wettelijke beschermingen.
Tolk 5	Het is noodzakelijk om de taal aan te passen aan het kind, volwassenen spreken niet altijd op een manier die gemakkelijk te begrijpen is voor het kind. De tolk moet het kind tegemoet komen zodat het weet dat het niet de vijand van het kind is en er moet ook worden uitgelegd dat de tolk nauwkeurig zal vertolken wat er wordt gezegd. Soms hebben kinderen 'hun' spraak, ze moeten uitgelegd krijgen wat ze bedoelen (ofwel jonge kinderen die duidelijk onzin zeggen omdat ze zich hebben vergist in een lettergreep, maar in vertaling zou het geen lettergreep zijn maar een heel ander woord, oudere kinderen moet worden gevraagd of ze nieuwe uitdrukkingen gebruiken).
Tolk 6	Tolken voor kinderen vereist dat ze de informatie kunnen begrijpen, d.w.z. de juiste uitdrukkingen en eenvoudigere zinsbouw gebruiken.
Tolk 7	Het is noodzakelijk om je aan te passen aan de perceptie en het denken van kinderen en ervoor te zorgen dat ze zich zo comfortabel mogelijk voelen.
Tolk 8	Er is behoefte aan meer voorzichtigheid bij het formuleren van tolkresultaten, empathie en bewustzijn van de noodzaak om te communiceren in taal die begrijpelijk is voor kinderen.

Tolk 9	We delen informatie op een vereenvoudigde manier met het kind, alleen het essentiële. Het is noodzakelijk om het vertrouwen van het kind te winnen. Het mag niet bang of ongemakkelijk zijn.
Tolk 10	Ik weet niet of het fundamenteel is, maar het is nodig om vertrouwen in het kind te wekken en ook om zich meer aan hem aan te passen.
Tolk 11	Bij het tolken voor kinderen spelen emoties een rol, is empathie nodig en moet de tolk de informatie filteren om deze geschikt te maken voor kinderen.
Tolk 12	Als je voor kinderen tolkt, moet je rekening houden met hen.
Tolk 13	Vraagformulering, tekst, woordenschat, dialect
Tolk 14	De aandacht en het begrip van kinderen is anders.
Tolk 15	In het geval van kinderen is het nodig om zo duidelijk mogelijk te zijn, of om bepaalde feiten te herhalen, uit te werken of te verduidelijken.
Tolk 16	Ze moeten niet spreken in ingewikkelde maar duidelijk en beknopt; ze begrijpen soms geen juridisch jargon.
Tolk 17	Het is nodig om kortere delen te vertolken zodat kinderen hun aandacht niet verliezen.
Tolk 18	Het is niet mogelijk om letterlijk of bijna letterlijk te vertolken voor kinderen. Ze moeten een zinslengte kiezen die bij hun leeftijd past.
Tolk 19	Er kan bijvoorbeeld worden aangenomen dat kinderen juridische concepten niet begrijpen, dus is het nodig om de taal aan te passen of ervoor te zorgen dat ze de inhoud begrijpen.
Tolk 20	Ik heb nooit getolkt in een vergadering waar kinderen aanwezig waren, maar ik denk dat de aanwezigheid van kinderen de algemene sfeer van de vergadering beïnvloedt.

Twee derden van de tolken (20) ziet een fundamenteel verschil tussen tolken voor kinderen en tolken alleen voor volwassenen. De antwoorden benadrukken de complexiteit van het tolken voor kinderen in vergelijking met volwassenen. Kinderen reageren vaak emotioneel, hebben moeite met het geven van duidelijke antwoorden en vereisen begeleiding bij het communiceren. De aanpak van tolken verschilt vanwege de behoeften en perceptie van kinderen, wat aanpassingen in woordenschat en aandachtspanne vereist. Taal moet worden aangepast aan het begripsniveau van kinderen en moet vrij zijn van juridisch jargon. Verder is het opbouwen van vertrouwen essentieel. Tolkresultaten moeten zorgvuldig worden geformuleerd en begrijpelijk zijn, bijv. kortere zinnen zijn van belang. Emoties en empathie spelen een belangrijke rol, net als het rekening houden met de behoeften van kinderen. Taal moet worden aangepast aan het begripsniveau van kinderen, terwijl de aanwezigheid van kinderen de sfeer van een vergadering kan beïnvloeden.

Vraag 5

Hoe bereid u zich voor op het tolken als er ook kinderen bij betrokken zijn (bij adoptieprocedures, bij de rechtbank, in het ziekenhuis, etc.)?	
Tolk 1	Indien beschikbaar, bestudeer ik informatie over het kind, zijn situatie, etc. Ik probeer uit mijn eigen ervaring te putten en zo gefocust en neutraal mogelijk te blijven.
Tolk 2	Precies hetzelfde als in andere gevallen. Ik heb altijd veel met kinderen gewerkt en ik kan me aan hen aanpassen zodat ze me niet als de vijand zien. Als ik eenmaal met een kind praat, kan ik "omschakelen" en me aanpassen aan hun leeftijd, daar heb ik geen andere voorbereiding voor nodig.
Tolk 3	Het hangt af van de leeftijd, ik bereid bijvoorbeeld wat eenvoudigere uitdrukkingen voor, vergelijkingen, enz.
Tolk 4	Zonder speciale voorbereiding.
Tolk 5	Ik bereid me voor zoals voor elke andere tolkopdracht
Tolk 6	Ik bereid me niet op een speciale manier voor, ik heb een klein kind en daarom kan ik goed met kinderen overweg.
Tolk 7	Ik informeer me zoveel mogelijk over de omstandigheden van de vertolking en de omstandigheden van de zaak.
Tolk 8	Zoveel mogelijk informatie over de kwestie verzamelen, open communicatie met belanghebbenden.
Tolk 9	Nee, omdat ik meestal geen materialen heb.
Tolk 10	Ik bereid me niet voor om te tolken.
Tolk 11	Ik krijg informatie over de zaak.
Tolk 12	Vorbereiding van woordenschat en ook kleding - minder formeel (zodat het kind bijvoorbeeld niet bang is), comfortabel (het kan nodig zijn om op de grond te zitten, etc.).
Tolk 13	Zonder voorbereiding
Tolk 14	Alleen mentaal en emotioneel
Tolk 15	Ik zal geduldig zijn en mijn onderwijstalenten gebruiken.
Tolk 16	In Tsjechië is het tolken voornamelijk voor volwassenen, kinderen zijn er meestal niet bij betrokken.
Tolk 17	Zonder voorbereiding, daarvoor heb ik geen tijd.
Tolk 18	Het is noodzakelijk om je grondig en in detail in de kwestie te verdiepen.
Tolk 19	Ik zal het probleem van tevoren in detail leren kennen.
Tolk 20	Ik bereid me niet op een bepaalde manier voor, voor mij is iedereen anders, ik probeer altijd aan ieders behoeften te voldoen.
Tolk 21	Net als voor elke andere tolkopdracht – je moet de inhoud en terminologie kennen.

Tolk 22	Geen speciale voorbereiding.
Tolk 23	Het is goed als de tolk, voor zover mogelijk, van tevoren bekend is met de inhoud van de zaak.
Tolk 24	Tot nu toe heb ik slechts zelden voor kinderen getolkt. Ik heb geen speciale voorbereidingen getroffen.
Tolk 25	Ik kan het niet beoordelen, ik zou waarschijnlijk direct reageren tijdens het werk.
Tolk 26	Helaas heb ik niet het genoeg gehad.
Tolk 27	Tot nu toe heb ik die ervaring nog niet gehad.
Tolk 28	Ik heb hier geen ervaring mee, ik heb niet getolkt in het bijzijn van kinderen.
Tolk 29	Zo heb ik nog niet getolkt.
Tolk 30	Hier heb ik geen ervaring mee.

De voorbereiding op het tolken voor kinderen varieert onder tolken. Sommigen bereiden zich voor door informatie over het kind en de situatie te bestuderen, terwijl anderen op hun ervaring met kinderen vertrouwen. Er is geen speciale voorbereiding nodig voor sommigen, terwijl anderen zich wel richten op het aanpassen van hun taal en kleding aan de leeftijd van het kind. Het verzamelen van zoveel mogelijk informatie over de zaak wordt door sommige tolken benadrukt, terwijl anderen aangeven dat ze zich niet specifiek voorbereiden op het tolken voor kinderen. Geduld, open communicatie en flexibiliteit worden ook als belangrijk beschouwd. Sommigen hebben nog geen ervaring met het tolken voor kinderen en kunnen dus niet specifiek reageren op deze vraag. Over het algemeen benadrukken de antwoorden de behoefte aan een flexibele aanpak die is afgestemd op de behoeften van zowel het kind als de tolk.

Vraag 6

Hoe moeilijk vindt u het tolken voor kinderen vergeleken met tolken alleen voor volwassenen? Leg uw antwoord uit.	
Het is moeilijker (12)	Kinderen reageren niet altijd rationeel, soms weigeren ze mee te werken. Deze situaties zijn uitdagend voor iedereen die erbij betrokken is.
	Kinderen reageren anders dan volwassenen: ze zijn oprecht en spontaan.
	Er moet aan verschillende aanvullende wettelijke voorwaarden worden voldaan.

	<p>Het hangt af van de specifieke situatie en context (bijv. het gebied van huiselijk geweld of seksueel misbruik bij kinderen van vergelijkbare leeftijd als eigen nakomelingen kan iemand behoorlijk doen ontsporen).</p> <p>Ik moet me meer aan hen aanpassen.</p> <p>Bij kinderen is het nooit duidelijk of ze precies begrijpen wat er gezegd wordt. Ze kunnen knikken dat ze het begrijpen, vanwege de autoriteit van de volwassene, maar dat doen ze niet.</p> <p>Er is een taalbarrière vanwege het generatieverschil.</p> <p>De vraag moet goed gewogen zijn, zodat kinderen hem begrijpen en correct kunnen antwoorden</p> <p>Ik kan het niet beoordelen, maar als persoonlijke mening zou ik zeggen dat het waarschijnlijk uitdagender is.</p>
Ik vind het vergelijkbaar (18)	<p>Tolken is altijd aangepast aan de mensen met wie je werkt. Leeftijd is niet de enige variatie en heeft ook niet op iedereen dezelfde invloed.</p> <p>Ik zie het verschil als er veel kinderen tegelijk zijn (bijvoorbeeld een kleuterschool of een andere grotere groep kinderen). In een rechtbank met één kind maakt het voor mij niet zoveel uit, ik probeer hooguit een vriendelijke toon te gebruiken en niet te streng over te komen.</p> <p>In de rechtszaal zijn sommige volwassenen echt erger dan kinderen.</p> <p>Het hangt allemaal af van hoe flexibel de tolk is. Ik ben tolk, geen psycholoog, dus ik zie het verschil niet.</p> <p>Vorbereiding op het tolken (gepland) is altijd met betrekking tot de situatie, d.w.z. het is vergelijkbaar met andere voorbereidingen.</p> <p>Ik gebruik andere communicatiemiddelen - ik pas de boodschap aan de leeftijd van het kind aan.</p> <p>Ik heb de indruk dat kinderen volwassenen in instellingen nerveus maken (behalve UMPOD).</p> <p>Elke vertolking is compleet anders, net als de personen voor wie het wordt getolkt.</p> <p>Voor mij is het natuurlijk, ik ben moeder van vier kinderen.</p> <p>Tolken voor volwassenen heeft ook zijn specifieke kenmerken.</p> <p>Er kunnen zich uitdagende situaties voordoen met volwassen cliënten</p> <p>Ik wil niets anders toevoegen.</p>
Het is makkelijker (1)	<p>Ik heb zelf kinderen van verschillende leeftijden, ik kan me goed inleven in hun gevoelens.</p>

Een minderheid van de tolken (12) denkt dat tolken voor kinderen moeilijker is dan tolken alleen voor volwassenen, negen van hen verduidelijken hun antwoord: Kinderen reageren vaak niet rationeel en kunnen weigeren mee te werken, waardoor situaties complexer worden. Ze reageren vaak oprecht en spontaan, wat het tolkproces kan beïnvloeden. Daarnaast moeten tolken aan verschillende aanvullende wettelijke voorwaarden voldoen bij het tolken voor kinderen, wat de moeilijkheidsgraad verhoogt. De specifieke situatie en context spelen ook een rol, vooral in gevoelige gebieden zoals huiselijk geweld of seksueel misbruik bij kinderen. De meerderheid van de tolken (18) antwoordde vervolgens dat tolken voor kinderen vergelijkbaar is met tolken alleen voor volwassenen, hier volgt de redenering van twaalf van hen: Sommigen benadrukken dat tolken altijd wordt aangepast aan de mensen met wie wordt gewerkt, waarbij leeftijd niet het enige is wat bepalend is. Sommige tolken benadrukken dat elke tolkopdracht uniek is en van de flexibiliteit van de tolk afhangt. Door sommige tolken wordt het tolken voor kinderen als natuurlijk ervaren, vooral voor degenen die zelf kinderen hebben. Dit geldt ook voor de tolk, die antwoordde dat het voor haar gemakkelijker is om met kinderen te tolken.

Vraag 7

Welke specifieke vaardigheden zijn volgens u belangrijk voor een tolk die in procedures tolkt, waarbij kinderen betrokken zijn?	
Tolk 1	Het vermogen om zich altijd maximaal te kunnen concentreren. Emotionele stabiliteit. Het vermogen om je in te leven, zowel met kinderen als met volwassenen. Ervaring met kinderen in het algemeen, soms is het moeilijk om kleinere kinderen überhaupt te begrijpen in hun moedertaal als ze nog niet veel kunnen spreken, etc. De non-verbale communicatie van het kind is ook belangrijk.
Tolk 2	Empathie
Tolk 3	Meer empathie; ervaring met kinderen buiten het werk hebben.
Tolk 4	Empathie
Tolk 5	Empathie is altijd nodig bij het tolken, de tolk moet geen emoties tonen, maar ook geen pratende machine zijn, je kunt nooit een fout maken met een glimlach
Tolk 6	Ik weet niet.
Tolk 7	Beter nog, luister, pas de taal aan.
Tolk 8	Professionaliteit
Tolk 9	Kinderen drukken zich verbaal anders uit dan volwassenen, hiermee moet rekening worden gehouden tijdens het tolken.
Tolk 10	Assertiviteit, het vermogen om de spraak zo aan te passen dat het kind het begrijpt en er tegelijkertijd een nauwkeurige vertolking van te maken (maar

	dit is vaak zelfs nodig bij het tolken van volwassenen, vooral als zij gewend zijn om altijd een dialect te spreken).
Tolk 11	Empathie en geduld, het vermogen om contact te maken en een positieve band te creëren.
Tolk 12	Empathie
Tolk 13	Geduld, empathie, luisterbereidheid, duidelijke uitdrukking, natuurlijke non-verbale communicatie, vermogen om de situatie te verlichten wanneer gevoelige onderwerpen worden besproken (maar zonder de professionele prestaties van de tolk in gevaar te brengen).
Tolk 14	Concentratie, de kwesties begrijpen.
Tolk 15	Kennis van kinderpsychologie, persoonlijke ervaring met kinderen, opvoeden...zelfbeheersing, positieve sfeer.
Tolk 16	Empathie, niet bang zijn om zich aan te passen aan het kind.
Tolk 17	Ik denk dat je een hoog EQ moet hebben.
Tolk 18	Empathie, vriendelijkheid
Tolk 19	Eigen intuïtie, overweging, natuurlijke autoriteit
Tolk 20	Kennis hebben van de specifieke woordenschat van kinderen.
Tolk 21	Kinderen het vertrouwen geven dat de tolk niet hun vijand is.
Tolk 22	Begrip controleren met feedback
Tolk 23	Het is noodzakelijk om je in te leven in de gevoelens van het kind.
Tolk 24	Kinderen begrijpen
Tolk 25	Empathie
Tolk 26	Contact leggen met het kind
Tolk 27	Empathie
Tolk 28	De tolk moet kunnen controleren of het kind hem begrijpt.
Tolk 29	Ik kan geen specifieke vaardigheden bedenken. Waarschijnlijk het vermogen om met kinderen te communiceren, empathie.
Tolk 30	Empathie, vermogen om met kinderen te praten, bij voorkeur na ervaring met je eigen kinderen.

Om effectief te tolken in procedures waarbij kinderen betrokken zijn, zijn verschillende specifieke vaardigheden belangrijk volgens de tolken. Empathie staat centraal, samen met het vermogen om zich in te leven in zowel kinderen als volwassenen. Ervaring met kinderen in het algemeen is nuttig, inclusief begrip van hun non-verbale communicatie en het vermogen om hun verbale uitdrukkingen te begrijpen, die anders kunnen zijn dan die van volwassenen. Professionaliteit, assertiviteit en het vermogen om de spraak aan te passen zodat het kind het begrijpt, zijn ook cruciaal. Geduld, luisterbereidheid en een

positieve, empathische houding dragen bij aan een effectieve tolkopdracht. Vertrouwen opbouwen bij het kind en het vermogen om zich in te leven in de gevoelens van het kind zijn eveneens essentieel.

Vraag 8

Wat is volgens u het moeilijkste aan het tolken voor kinderen? Wat zijn voor u de grootste uitdagingen bij het tolken voor kinderen?	
Tolk 1	Zeker de emotionele belasting, vooral als je te maken hebt met bijvoorbeeld mishandelde/verwaarloosde kinderen etc. Dan ook kinderen die bijvoorbeeld in het begin weigeren mee te werken, erg gesloten zijn, bang.
Tolk 2	Veel situaties kunnen de emotionele ervaring van een kind compliceren (bijv. hoe andere deelnemers in een gesprek hen behandelen).
Tolk 3	Het hangt van de situatie af. Kinderen kunnen nerveus zijn in de rechtszaal, ze kunnen bezorgd zijn. In meer “gunstige” omstandigheden kan het tolken als een spel worden gezien.
Tolk 4	De uitdagingen zijn vergelijkbaar met andere tolkopdrachten in gespannen situaties
Tolk 5	Ik weet niet.
Tolk 6	De uitdagingen zijn vergelijkbaar met andere tolkopdrachten in gespannen situaties.
Tolk 7	Geduld - met het kind, maar vooral met de volwassenen in de buurt (met de moeder, enz.).
Tolk 8	Beheersing van emoties.
Tolk 9	Niet toegeven aan emoties, neutraal blijven.
Tolk 10	Geen, kinderen maken deel uit van mijn leven, ik ben altijd bij ze in de buurt geweest (vrijwilligerswerk, evenementen organiseren voor kinderen, scouting).
Tolk 11	Het hangt af van de argumenten die worden besproken. Er is behoefte aan meer controle op het begrip van de informatie.
Tolk 12	Mogelijke belasting van de kant van het kind.
Tolk 13	Een sfeer van vertrouwen creëren, een gevoel van “deze persoon praat eigenlijk gewoon met mij”.
Tolk 14	Rust en kalmte creëren.
Tolk 15	Als het kind zich ongemakkelijk voelt.
Tolk 16	Het is emotioneler. Je moet je meer richten op hoe je het moet formuleren zodat het kind het begrijpt, rekening houdend met zijn leeftijd.
Tolk 17	Emoties beheersen.
Tolk 18	Onplezierige informatie doorgeven + situaties waarin het kind niet meewerkt

Tolk 19	Het hangt af van de betrokken kinderen. De uitdaging is om de kinderen erbij te betrekken.
Tolk 20	Daar heb ik geen ervaring mee.
Tolk 21	Houd de aandacht van de kinderen tot het einde vast en controleer voortdurend of ze begrijpen wat er wordt vertolkt.
Tolk 22	Onderscheid maken tussen begripsproblemen door taal en door de duidelijkheid van de boodschap voor het kind in het algemeen.
Tolk 23	Geduld
Tolk 24	Gevoelens houden onder controle, professioneel blijven.
Tolk 25	Het tolken zelf is voor mij geen probleem. Soms zie ik de handelingen van degenen die met hen spreken als problematisch.
Tolk 26	Begrip en contact leggen.
Tolk 27	Niets bijzonders.
Tolk 28	Emoties/huilen/verbijstering beheersen.
Tolk 29	Ik weet niet.
Tolk 30	Ik kan het niet beoordelen, maar als persoonlijke mening zou ik zeggen dat dit een zeer emotionele, gevoelige kwestie is.

Het tolken voor kinderen brengt verschillende uitdagingen met zich mee. Emotionele belasting is een prominente factor, vooral bij kinderen die mogelijk mishandeld of verwaarloosd zijn, of wanneer ze aanvankelijk niet willen meewerken en angstig of gesloten zijn. De manier waarop andere deelnemers in een gesprek met kinderen omgaan, kan de situatie verder compliceren. Geduld is essentieel, zowel met het kind als met de volwassenen in de omgeving. Beheersing van emoties en het behouden van neutraliteit zijn belangrijk, evenals het creëren van een sfeer van vertrouwen en comfort voor het kind. Het is ook noodzakelijk om de aandacht van de kinderen vast te houden en voortdurend te controleren of ze de vertolkte informatie begrijpen. Sommige tolken kunnen dan niet bepalen wat voor hen het moeilijkst is of hebben geen ervaring met het tolken voor kinderen.

Vraag 9

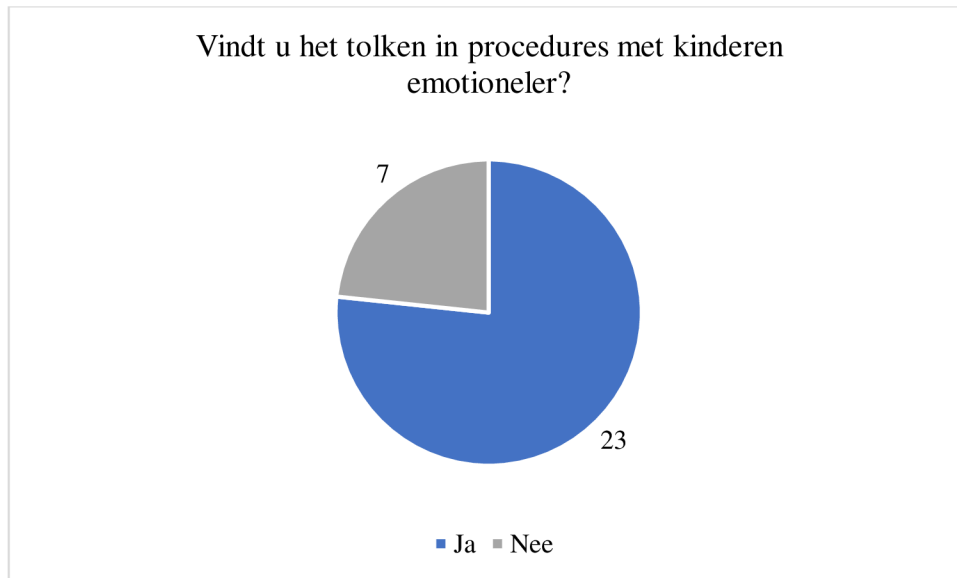

Diagram 5: Tolken voor kinderen en emoties

Zo ja, hoe gaat u met deze emoties om?	
Tolk 1	(Ja) Ik probeer niet emotioneel te worden door me te concentreren, maar dat is vaak moeilijk.
Tolk 2	(Ja) Ik probeer geen emoties te tonen, vooral geen negatieve.
Tolk 3	(Nee) Elke tolkinteractie kan emoties oproepen. Het belangrijkste is dat je goed slaapt voor het tolken en dat je weet dat het tonen van emoties niet bij professioneel tolken hoort.
Tolk 4	(Ja) Ik vecht er niet mee, het is een baan, ik tolk, ik beslis niet over de toekomst.
Tolk 5	(Ja) Ik probeer het hoofd koel te houden.
Tolk 6	(Ja) Voor mij is het gewoon een vertolking, het gaat me niet persoonlijk aan. Aangezien ik zeer negatieve persoonlijke ervaringen heb met de rechtbanken en de OSPOD, is het makkelijker voor mij om me van de zaak "los te maken". Ik weet dat er toch niets tegen hun kwaadaardigheid te doen is, dat het belangrijkste is om alles wat er gezegd wordt correct te vertolken.
Tolk 7	(Ja) Proberen neutraal te zijn, niet bij de situatie betrokken te raken.
Tolk 8	(Ja) Ik probeer me goed voor te bereiden op de hele situatie en niet alleen goed voorbereid maar ook ontspannen te zijn voordat ik ga tolken.
Tolk 9	(Ja) Zelfbeheersing.
Tolk 10	(Ja) Ik probeer het niet persoonlijk te nemen, maar professioneel te zijn.
Tolk 11	(Ja) Ik vecht daar niet mee. Het is leuk om erbij te zijn als een kind een familie vindt. Het is een overweldigende emotie.
Tolk 12	(Ja) Ik verwerk alles, ik ben professioneel.
Tolk 13	(Ja) Ik heb daar geen ervaring mee.

Tolk 14	(Ja) Het is noodzakelijk om neutraal te blijven, om kalm te blijven.
Tolk 15	(Ja) Ik moet me er als een professional overheen zetten.
Tolk 16	(Ja) Met innerlijke rust.
Tolk 17	(Ja) Een professionele aanpak moet worden gehandhaafd
Tolk 18	(Ja) Met geduld en begrip.
Tolk 19	(Ja) Ik geef een theoretisch antwoord, want ik heb geen concrete ervaring. Procedures zonder kinderen kunnen ook emotioneel zijn - in zulke gevallen probeer ik me te concentreren op mijn werk.
Tolk 20	(Ja) Ik heb geen ervaring met het tolken voor kinderen.

De overwegende meerderheid van de tolken (23) vindt het tolken in procedures met kinderen emotioneler dan procedures alleen met volwassenen. De rest van de tolken (7) vindt het niet emotioneler. Tolken verwerken deze emoties op verschillende manieren. Sommigen proberen zich niet te laten overweldigen door emoties door zich te concentreren, terwijl anderen proberen geen emoties tonen, vooral geen negatieve. Een goede voorbereiding en het behouden van neutraliteit zijn voor velen essentieel, terwijl anderen zich op zelfbeheersing en een professionele aanpak richten. Sommigen zien het als een professionele taak waarbij ze persoonlijke emoties opzijzetten. Over het algemeen streven de tolken naar innerlijke rust, geduld, en begrip, terwijl ze zich op hun professionele verantwoordelijkheden concentreren.

Vraag 10

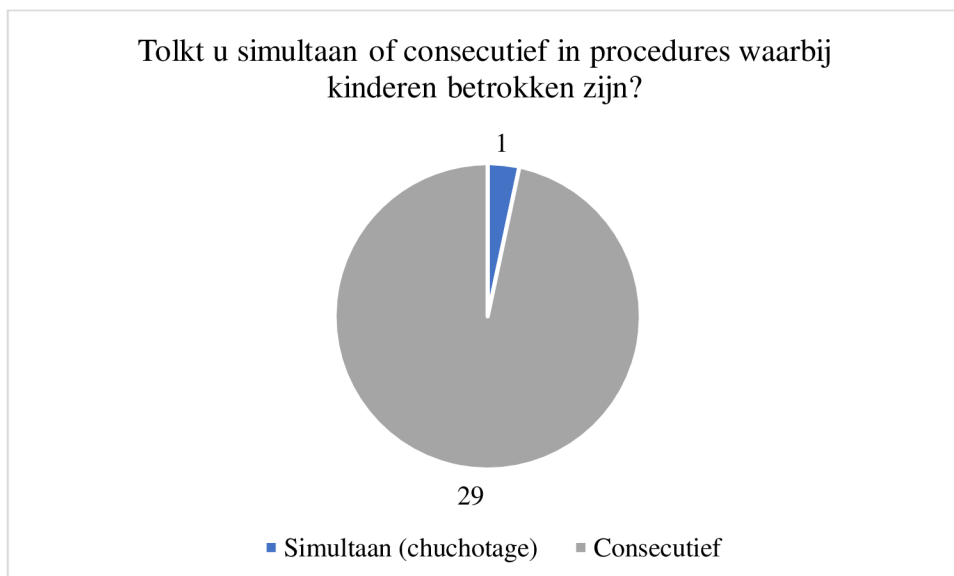

Diagram 6: Simultaan of consecutief tolken

De overgrote meerderheid van de tolken (29) kiest voor consecutief tolken in plaats van simultaantolken, dat slechts door één tolk wordt gebruikt. Dit resultaat was te verwachten omdat deze techniek meer geschikt is voor sociaal tolken (zie 2.6.1 en 2.6.2).

Vraag 11

Zijn er situaties waarin u de tolktechniek verandert? Zo ja, in welke gevallen doet u dat?	
Tolk 1	Soms vertolk ik bijvoorbeeld een gesprek tussen een psycholoog en een kind voor de adoptieouders in de vorm van chuchotage, omdat ik het gesprek niet wil verstoren. Verder is het in deze procedures/interacties gebruikelijk om alleen navolgend te tolken, in beide richtingen.
Tolk 2	Ik heb geen ervaring met het tolken voor kinderen.
Tolk 3	Ik weet het niet.
Tolk 4	Op het moment van getuigenis, waarbij de getuige niet pauzeert – in dat geval is er geen andere optie.
Tolk 5	Het is niet mogelijk om dit in het algemeen te zeggen, het hangt af van de specifieke situatie – of het kind luistert, of de volwassenen in de buurt hun best doen, enz.
Tolk 6	Het is altijd een combinatie van beide, ik zou de vorm veranderen als er iets uitgelegd moet worden.
Tolk 7	Nee.
Tolk 8	Tot nu toe is het niet gebeurd omdat de volwassenen niet konden spreken toen ik sprak/fluisterde.
Tolk 9	Ik heb tot nu toe geen ervaring met het tolken van kinderen.
Tolk 10	Ja, afhankelijk van de behoeften van de procedure, de overeenkomst met de klant en de algemene ontwikkeling van de situatie.
Tolk 11	Nee.
Tolk 12	Nee.
Tolk 13	Ik tolk niet anders dan consecutief. Ik pas de lengte van de getolkte gedeelten aan – kortere gedeelten als ik voor een kind tolk. Aan de andere kant onderbreek ik het kind niet.
Tolk 14	Ik weet niet precies wat u bedoelt.
Tolk 15	Ik verander het niet.
Tolk 16	Als de vertolkte speech niet wordt begrepen, verander ik de vorm.
Tolk 17	Nee.
Tolk 18	Volgens behoefte en mogelijkheden.
Tolk 19	Nee.

Tolk 20	Ik heb geen specifieke ervaring, maar ik zou waarschijnlijk de voorkeur geven aan de consecutieve vorm – er is een betere mogelijkheid om te controleren of de cliënt het begrijpt.
---------	---

In sommige situaties passen tolken de techniek aan, afhankelijk van de specifieke omstandigheden. Bijvoorbeeld, tijdens gesprekken tussen een psycholoog en een kind kan de tolk soms fluisterend voor adoptieouders vertolken, om het gesprek niet te verstoren. In andere gevallen wanneer de spreker niet pauzeert, is er geen andere keuze dan onmiddellijk te tolken. De beslissing om de techniek te veranderen hangt af van factoren zoals de luisterbereidheid van de aanwezigen en de behoeften van de procedure. De meeste tolken veranderen hun tolktechniek echter niet of worden er niet toe gedwongen door de omstandigheden.

Vraag 12

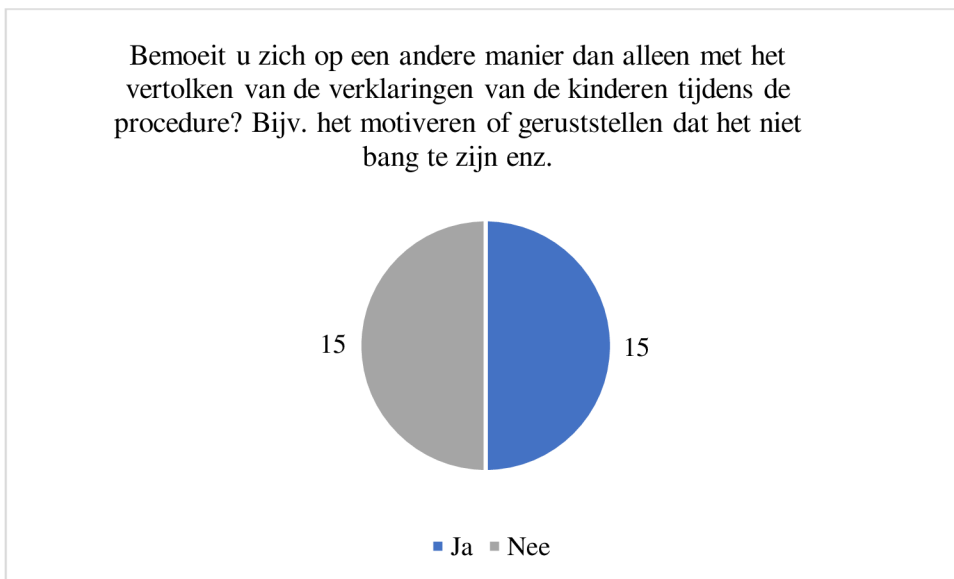

Diagram 7: Bemoeienis van de tolk tijdens de procedure

Zo ja, hoe doet u dit?	
Tolk 1	Als ik bijvoorbeeld in een kindertehuis tolk, probeer ik het kind een goed gevoel te geven. Soms is het nodig om het een speeltje te geven, het op wat voor manier dan ook aan te moedigen, naar het kind te glimlachen. Als het kind zich goed voelt, reageert het beter op de vragen van zijn omgeving (in die interactie).
Tolk 2	Altijd als ik voor een persoon tolk die erg overstuurt is en geen Tsjechisch spreekt (en in het geval van een kind zijn de ouders niet aanwezig), probeer ik de persoon te kalmeren na overleg met de ondervragingsinstantie, anders kan het verhoor niet plaatsvinden. Maar dit geldt in het algemeen, niet alleen voor het tolken voor kinderen.

Tolk 3	Ja, ik heb getolkt in aanwezigheid van kinderen, maar het kind werd niet rechtstreeks ondervraagd.
Tolk 4	Ik probeer het uit te leggen zodat het kind begrijpt wat er aan de hand is.
Tolk 5	Als er iets verduidelijkt moet worden, zou ik dit eerst onder de aandacht brengen van de rechter of de autoriteit voor wie ik tolk en vervolgens met het kind communiceren.
Tolk 6	Ik stel mezelf voor aan het kind en leg vóór de procedure uit wat mijn rol is. Als ik zie dat het kind nerveus is, probeer ik hem iets te vragen om hem te kalmeren, om zijn gedachten van de situatie af te leiden. Het hangt af van de leeftijd van het kind, de situatie.
Tolk 7	Vragen herhalen, controleren op begrip, informatie herhalen.
Tolk 8	Non-verbale communicatie, glimlachen, een gevoel van vertrouwen creëren, enz.
Tolk 9	Verbaal, non-verbaal, lichaamstaal, glimlach. Empathisch, menselijk.
Tolk 10	Afhankelijk van de situatie. Ik zorg ervoor dat ze het begrijpen, leg eventuele verschillen uit, moedig ze aan...
Tolk 11	Ik probeer een speelse sfeer te houden, soms moet ik vragen en opmerkingen toevoegen als ik het als professioneel verdedigbaar beoordeel, of misschien probeer ik raadsels.
Tolk 12	Ik probeer contact te maken met het kind. Ik behandel hem als een gelijkwaardige gesprekspartner.
Tolk 13	Ik zal het getolkte bericht verder uitwerken en de volgende inhoud toevoegen.
Tolk 14	Ik zal hem steunen als ik bijvoorbeeld zie dat hij bang is.
Tolk 15	In overleg met de instelling probeer ik dicht bij het kind te komen zodat het niet bang is om te spreken.

Uit de resultaten blijkt dat de helft van de tolken (15) niet anders in de procedure ingrijpt dan door te tolken, en de andere helft (15) doet dat wel, op de volgende manieren: Sommige tolken proberen een goede sfeer te creëren in procedures met kinderen. In kindertehuizen kalmeren ze de kinderen bijvoorbeeld of geven ze hun speelgoed. Als een kind erg overstuur is en geen Tsjechisch spreekt, proberen sommige tolken het kind te kalmeren om de procedure mogelijk te maken. Sommige tolken leggen aan het kind uit wat hun rol is en proberen eventuele nervositeit weg te nemen door vragen te stellen of af te leiden, afhankelijk van de leeftijd en de situatie. Tijdens het tolken herhalen ze vragen, controleren ze op begrip en gebruiken ze non-verbale communicatie zoals glimlachen om een gevoel van vertrouwen te creëren. De tolken passen hun benadering aan afhankelijk van de specifieke behoeften en omstandigheden, en ze proberen altijd ervoor te zorgen dat het kind zich begrepen en gesteund voelt.

Vraag 13

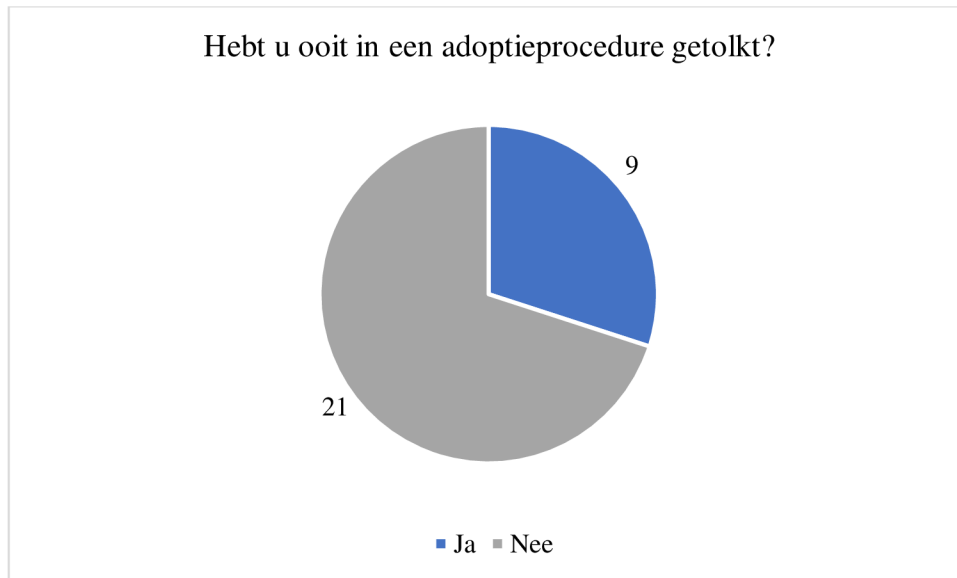

Diagram 8: Tolken in adoptieprocedure

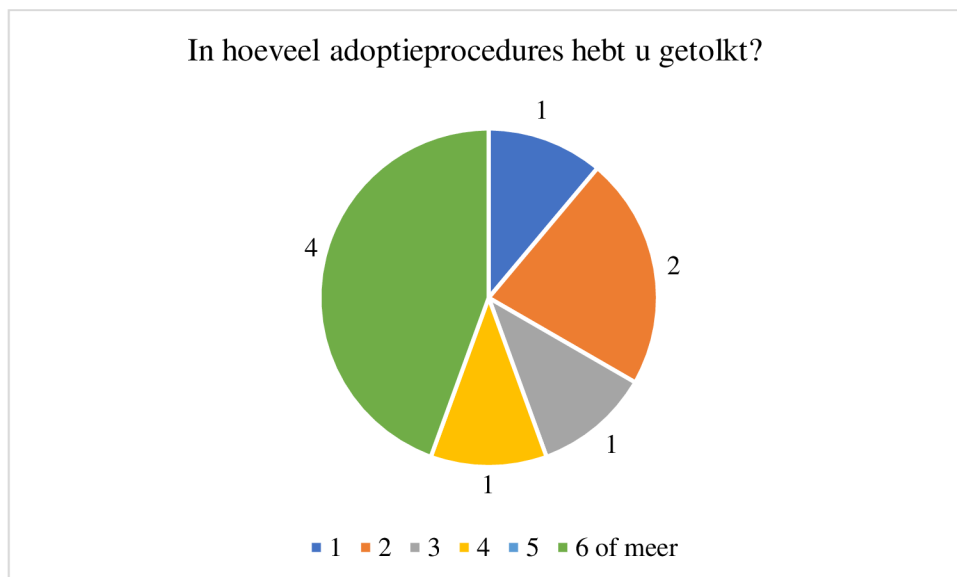

Diagram 9: Aantal getolkte adoptieprocedures

Het doel van vraag 9 was om erachter te komen hoeveel van de ondervraagde tolken ervaring hadden met tolken in adoptieprocedures. De meerderheid van de tolken (21) heeft deze ervaring natuurlijk niet, aangezien interlandelijke adopties niet zo vaak voorkomen als andere situaties waarbij sociale tolken voorkomt. Voor degenen met ervaring met het tolken in adoptieprocedures (9) was het doel om vast te stellen of dit een eenmalige aangelegenheid was. De meeste tolken (4) tolkten in minstens zes procedures, twee tolken tolkten in twee verschillende procedures en in één, drie en vier adoptieprocedures heeft telkens één tolk getolkt. Uit de resultaten blijkt dat de overgrote meerderheid van de tolken (88,9 %) meer dan eens aan interlandelijke adoptie heeft deelgenomen, wat hetgeen aan een betere kwaliteit van het tolkwerk kan bijdragen.

Conclusie

In deze masterscriptie heb ik analyse gemaakt van het tolken in adoptieprocedures, met een focus op interlandelijke adopties in de context van Tsjechië. De belangrijkste aspecten van dit tolkenveld zijn belicht, waaronder de juridische, emotionele en ethische uitdagingen waarmee tolken worden geconfronteerd. Door middel van literatuuronderzoek, analyse van wetgeving en onderzoek met tolken als respondenten is inzicht verkregen in de complexiteit van dit type tolken en de specifieke vaardigheden en kenmerken die vereist zijn voor effectieve communicatie in adoptieprocedures. Het eerste doel van deze masterscriptie is om inzicht te krijgen in wat de specifieke kenmerken van het tolken in interlandelijke adoptieprocedures zijn. Aangezien tolken in adoptieprocedures onder de categorie “tolken voor openbare diensten” sociaal tolken valt, hebben ze dezelfde kenmerken, bijv. het tolken in twee richtingen, de consecutieve tolktechniek, één betrokken tolk enz.

Het is echter ook duidelijk geworden dat er nog ruimte is voor verbetering op het gebied van de institutionalisering van sociaal tolken in Tsjechië. Er is behoefte aan een duidelijkere definitie van het beroep van sociaal tolk en aan meer gestandaardiseerde opleidings- en certificeringsprogramma's voor tolken die betrokken zijn bij o. a. adoptieprocedures. Daarnaast wordt van een sociaal tolk verwacht dat hij of zij aan verschillende kwaliteiten voldoet, van uitstekende spraakuiting tot goede werkdiscipline, goed optreden voor mensen en technologische vaardigheden. Tolken die in Tsjechië werkzaam zijn, worden echter niet voor al deze dingen getraind.

Het tweede doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen, hoe het tolken in procedures met kinderen door de tolken zelf wordt ervaren. Ik nam aan dat het tolken in procedures met kinderen emotioneler zou zijn voor de tolken, dat ze meer in de procedure ingrijpen dan door gewoon te tolken. De meerderheid van de tolken ervaart het tolken voor kinderen als emotioneler, waarbij verschillende strategieën worden gebruikt om met emoties om te gaan. De meeste tolken erkennen een fundamenteel verschil tussen tolken voor kinderen en tolken alleen voor volwassenen, waarbij ze op de complexiteit van het tolken voor kinderen wijzen vanwege hun emotionele reacties en behoefte aan begeleiding. Het aanpassen van de tolkaanpak aan de behoeften en perceptie van kinderen wordt benadrukt, inclusief het gebruik van begrijpelijke taal en het opbouwen van vertrouwen. Tolken bereiden zich op verschillende manieren voor op het tolken voor kinderen. De eerste hypothese werd daarom bevestigd.

Verder verwachtte ik dat het tolken voor kinderen in veel opzichten moeilijker zou zijn voor de tolken. De meeste tolken vinden het tolken voor kinderen vergelijkbaar met

het tolken alleen voor volwassenen, omdat leeftijd niet het enige bepalende criterium is en omdat ze ook in andere moeilijke situaties terecht kunnen komen waarbij empathie, aanpassingsvermogen en het vermogen om vertrouwen op te bouwen van belang zijn. Sommige tolken interveniëren in de procedure door een goede sfeer te creëren, kinderen te kalmeren of hen gerust te stellen tijdens het tolken. Andere tolken leggen de rol van de tolk aan het kind uit en passen hun benadering aan de behoeften en omstandigheden aan om ervoor te zorgen dat het kind zich begrepen en gesteund voelt. Ondanks al deze feiten is het tolken in procedures met kinderen niet moeilijker voor de meeste tolken. Dit komt vaak doordat de tolken zelf vaak kinderen hebben en gewend zijn aan contact met hen. De tweede hypothese werd daarom niet bevestigd.

Met de toenemende globalisering en de verbondenheid van landen op veel verschillende gebieden, kunnen we verwachten dat de vraag naar de diensten van sociale tolken zal toenemen. Zonder goed onderzoek is het echter onmogelijk om de institutionalisering en opleiding van sociale tolken te verbeteren. Daarom zie ik hier veel ruimte voor verbetering in de toekomst. België kan als een waardevol voorbeeld voor Tsjechië op het gebied van de institutionalisering en certificering van sociaal tolken dienen. In België heeft de erkenning van sociaal tolken als een professioneel veld geleid tot de ontwikkeling van gestandaardiseerde opleidingen, certificeringsprocedures en ethische richtlijnen. Deze structuur zorgt voor een hogere kwaliteit en consistentie in de dienstverlening, wat essentieel is voor effectieve communicatie in verschillende settings.

De ervaring van België zou Tsjechië kunnen inspireren om een vergelijkbare benadering te adopteren, aangepast aan de specifieke behoeften en context van het land. Dit zou kunnen helpen bij het verbeteren van de professionaliteit en het waarborgen van de rechten van alle betrokken partijen, met name kwetsbare groepen zoals kinderen in adoptieprocedures. Door van het Belgische model te leren, zou Tsjechië een leidende rol kunnen spelen in de bevordering van kwalitatieve en ethische tolkdiensten, niet alleen binnen adoptieprocedures, maar ook in andere sociaal gevoelige contexten. Het streven naar professionalisering en standaardisering van sociaal tolken is een cruciale stap in de richting van het waarborgen van rechtvaardigheid, inclusie en gelijke toegang tot diensten voor alle burgers.

De laatste jaren zijn er in Tsjechië meer immigranten gekomen, vooral uit Oekraïne vanwege de oorlog. Deze mensen zijn dan op zoek naar werk in Tsjechië, moeten op zoek naar een dokter, een verzekering en andere diensten waarvoor een sociale tolk nodig is. Het is daarom aannemelijk dat er in Tsjechië steeds meer behoefte zal zijn aan de diensten van sociale tolken in diverse taalcombinaties.

Bibliografie

Angelelli 2003 – Claudia Viviana Angelelli: ‘The Interpersonal Role of the Interpreter in Cross-Cultural Communication’. In: Louise Brunette, Georges L. Bastin, Isabelle Hemlin en Heather Clarke red.: *The Critical Link 3: Interpreters in the Community. Selected papers from the Third International Conference on Interpreting in Legal, Health and Social Service Settings*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins 2003: 15–25.

Balogh e. a. 2018a – Katalin Balogh e. a.: *Interpreter-mediated Child Interviews. Tools for interprofessional training*. Leuven: Lannoo Campus 2018.

Balogh e. a. 2018b – Katalin Balogh e. a.: *Tolk-gemedieerde kinderverhoren: leidraad voor een interprofessionele opleiding*. Leuven: Lannoo Campus 2018.

Bancroft 2015 – Marjory Bancroft: ‘Community interpreting: A profession rooted in social justice’. In: Mikkelos, Holly & Jourdenais, Renée red.: *The Routledge Handbook of Interpreting*. New York: Routledge 2015: 217–235.

Barsky 1996 – Robert F. Barsky: ‘The Interpreter as International Agent in Convention Refugee Hearings’. In: *The Translator* 2 (1) 1996: 45–63.

Bartholet 2006 – Elizabeth Bartholet: ‘International Adoption’. In: *CHILDREN AND YOUTH IN ADOPTION, ORPHANAGES, AND FOSTER CARE*. Westport CT: Greenwood Publishing Group Inc. 2006: 107–131.

Benmaman 1997 – Virginia Benmaman: ‘Legal Interpreting by any Other Name is Still Legal Interpreting’. In: Silvana E. Carr, Roda P. Roberts, Aideen Dafour en Dini Steyn red.: *The Critical Link: Interpreters in the Community*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins 1997: 179–190.

Bubelová e. a. 2014 – Věduna Bubelová e. a.: *Základní informace o osvojení (adopci)*. Praag: Středisko NRP 2014.

Cambridge 1999 – Jan Cambridge: ‘Information loss in Bilingual Medical Interviews through an Untrained Interpreter’. In: *The Translator* 5 (2) 1999: 201–209.

Cherkashina e. a. 2014 – Maria Cherkashina e. a.: *Komunitní tlumočení ve víru integrace*. Praag: META, o.p.s. – Společnost pro příležitosti mladých migrantů 2014.

Corsellis 2008 – Ann Corsellis: *Public service interpreting: the first steps*. New York: Palgrave Macmillan 2008.

ČSN ISO 13611 – Česká technická norma (ČSN) ISO 13611: *Tlumočnické služby – Směrnice pro komunitní tlumočení*. Praag: Ústav pro technickou normalizaci, metodologii a státní zkušebnictví 2015.

Davidson 2000 – Brad Davidson: ‘The interpreter as institutional gatekeeper: The social-linguistic role of interpreters in Spanish-English medical discourse’. In: *Journal of Sociolinguistics* 4 (3) 2000: 379–405.

De Keyser 2004 – Raïssa De Keyser: *Aanbevelingen over werken met tolken voor hulp-en/of dienstverleners*. Gent: Provincie Oost-Vlaanderen 2004.

Dons 2010 – Anouk Dons: *Wie is het? Een vergelijkende studie tussen de rol van de gerechts- en sociaal tolk*. Antwerpen [MA-scriptie Lessius Hogeschool] 2010.

Fiom 2023 – Fiom: *Een kind adopteren. Informatie over (interlandelijke) adoptie en de adoptieprocedure*. Houten: Fiom adoptievoorzieningen 2023.

Franckx 2020 – Ellen Franckx: *Tolkprestaties tijdens anderstalige minderjarigenverhoren: het belang van communicatie tussen tolken en politieagenten*. Antwerpen [MA-scriptie Katholieke Universiteit Leuven] 2020.

Gentile e. a. 1996 – Adolfo Gentile e. a.: *Liaison Interpreting*. Melbourne: Melbourne University Press 1996.

Gentile 1997 – Adolfo Gentile: ‘Community Interpreting or Not? Practices, Standards and Accreditation.’ In: Silvana E. Carr, Roda P. Roberts, Aideen Dafour en Dini Steyn red.: *The Critical Link: Interpretes in the Community*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins 1997: 109–118.

Gile 2009 – Daniel Gile: *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins 2009.

Hale 2004 – Sanda Hale: *The Discourse of Court interpreting: Discourse Practices of the Law, the Witness and the Interpreter*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins 2004.

Hale 2007 – Sandra Beatriz Hale: *Community Interpreting*. Basingstoke: Palgrave Macmillan 2007.

Holkupová 2010 – Jiřina Holkupová: *Role komunitního tlumočnicka z hlediska očekávání účastníků tlumočnické komunikační situace*. Praag [MA-scriptie Univerzita Karlova v Praze] 2010.

Knap-Dlouhá 2015a – Pavlína Knap-Dlouhá: ‘De positie van beëdigde tolken en vertalers in Tsjechië en Nederland en een caususonderzoek naar tolken in een interlandelijke

adoptieprocedure’. In: *Brüner Beiträge zur Germanistik und Nordistik* 2 (29) 2015: 141–149.

Knap-Dlouhá 2015b – Pavlína Knap-Dlouhá: ‘Soudní překladatel a tlumočník v adopčním řízení – Vybrané etické aspekty.’ In: Zuzana Gulandová red.: *Kontexty súdneho prekladu a tlmočenia IV*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave 2015: 31–42.

Knap-Dlouhá e. a. 2020 – Pavlína Knap-Dlouhá e. a.: *Komunitní tlumočení v ČR a v nizozemsky hovořících zemích*. Olomouc: Vydavatelství Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta 2020.

Kotašová 2008 – Dita Kotašová: *Komunitní tlumočení pro státní správu ve styku s cizinci*. Praag [MA-scriptie Univerzita Karlova v Praze] 2008.

Leanza 2005 – Yvan Leanza: ‘Roles of community interpreters in pediatrics as seen by interpreters, physicians and researchers’. In: *Interpreting* 7 (2) 2005: 167–193.

Macáková 2018 – Dita Macáková: *Sociaal tolken in Nederland en Tsjechië. Een vergelijking*. Olomouc [MA-scriptie Univerzita Palackého v Olomouci] 2018.

Mikkelson 1996 – Holly Mikkelson: ‘Community interpreting. An emerging profession’. In: *Interpreting* 1 (1) 1996: 125–129.

MPSV 2016 – Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV): *Úmluva o právech dítěte a související dokumenty*. Praag: 2016.

Phelan 2001 – Mary Phelan: *The Interpreter’s resource*. Cleveland/Bufalo/Toronto/Sydney: Multilingual Matters 2001.

Polenová 2016 – Dana Polenová: *Problematika mezinárodních adopce dětí*. Bachelorscriptie. České Budějovice: Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích 2016.

Pöchhacker 1999 – Franz Pöchhacker: ‘“Getting Organized”: The Evolution of Community Interpreting’. In: *Interpreting* 4 (1) 1999: 125–141.

Pöchhacker 2000 – Franz Pöchhacker: ‘The Community Interpreter’s Task: Self-Perception and Provider Views.’ In: Roda P. Roberts, Silvana E. Carr, Diana Abraham en Aideen Dufour red.: *The Critical Link 2: Interpreters in the Community*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins 2000: 49–65.

Pöchhacker 2004 – Franz Pöchhacker: *Introducing Interpreting Studies*. New York: Routledge 2004.

Pöllabauer 2004 – Sonja Pöllabauer: ‘Interpreting in Asylum Hearings. Issues of Role, Responsibility and Power.’ In: *Interpreting* 6 (2) 2004: 143–180.

Roberts 1997 – Roda P. Roberts: ‘Community Interpreting Today and Tomorrow’. In: Silvana E. Carr, Roda P. Roberts, Aideen Dafour en Dini Steyn red.: *The Critical Link: Interpretes in the Community*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins 1997: 7–26.

Roberts 2002 – Roda R. Roberts: ‘Community interpreting. A profession in search of its identity.’ In: Eva Hung red.: *Teaching Translation and Interpreting 4: Building bridges*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins 2002: 157–176.

Rudvin 2007 – Matte Rudvin: ‘Professionalism and ethics in community interpreting: The impact of individualist versus collective group identity’. In: *Interpreting* 9 (1) 2007: 47–69.

Rudvin/Tomassini 2011 – Mette Rudvin en Elena Tomassini. *Interpreting in the Community and Workplace: A Practical Teaching Guide*. New York: Palgrave Macmillan 2011.

Rumanová 2017 – Hana Rumanová: *Kompetenční model tlumočnicka*. Olomouc [BA-scriptie Univerzita Palackého v Olomouci] 2017.

Salaets/Balogh 2019 – Heidi Salaets en Katalin Balogh: ‘Interpreter-mediated Questioning of Minors (ImQM): The Voice of Children and Their Rapport with Interpreters.’ In: *Revista de Llengua i Dret / Journal of Language & Law* (71) 2019: 27–44.

Schooler 2002 – Jayne E. Schooler: *Adopce. Vztah založený na dálku*. Praag: Návrat domů 2002.

Shlesinger 2000 – Miriam Shlesinger: ‘Interpreting as a cognitive process: how can we know what really happens?’ In: Sonja Tirkkonen-Condit en Riitta Jääskeläinen red.: *Tapping and Mapping the Processes of Translation and Interpreting: Outlooks on Empirical Research*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins 2000: 3–15.

Štefková 2019 – Markéta Štefková: ‘Sociaal tolken in Centraal-Europa en de mogelijkheden van de implementatie van modules sociaal tolken binnen de opleiding Neerlandistiek extra muros.’ In: *Neerlandica Wratislaviensia* (28) 2019: 79–89.

ÚMPOD 2020 – Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí (ÚMPOD). *Metodické doporučení pro zprostředkování mezinárodního osvojení do ciziny*. 2020. URL: https://www.umpod.cz/documents/35829/73313/Methodicke_doporuceni_pro_zprostredkovani_mez_osvojeni_do_ciziny_2020.pdf/af705051-bcff-be32-50a7-ffaab596926e?t=1637744140647 [geraadpleegd 23 januari 2024]

Wadensjö 1998 – Cecilia Wadensjö: *Interpreting as Interaction*. Londen: Longman 1998.

Internetbronnen

AgII 2021 – Agentschap Integratie & Inburgering (AgII): ‘Nieuw: videotolken’. 2021. URL: <https://www.integratie-inburgering.be/nl/nieuw-videotolken> [geraadpleegd 19 maart 2024]

ASKOT 2024 – Asociace konferenčních tlumočnicků (ASKOT). Z. j. URL: <https://askot.cz/> [geraadpleegd 10 maart 2024]

Devlieger e. a. 2015 – Mieke Devlieger e. a.: *Synergie door verbindingen. De dienstverlening door de integratiecentra, de huizen van het nederlands en de sociaal tolken vertaaldiensten*. Brussel: Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming Copy 2015. URL: <https://onderwijsinspectie.be/sites/default/files/2022-06/rapport-GIA-2015.pdf> [geraadpleegd 21 maart 2024]

EC 2024a – Europese Commissie (EC): ‘Sociaal tolken – Definitie en context’. Z. j. URL: <https://knowledge-centre-interpretation.education.ec.europa.eu/nl/node/173> [geraadpleegd 6 februari 2024]

EC 2024b – Europese Commissie (EC): *Erasmus+ EU programme for education, training, youth and sport*. Z. j. URL: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/projects/search/details/2017-1-SK01-KA203-035412> [geraadpleegd 11 maart 2024]

FF CUNI 2024 – Filozofická fakulta Univerzity Karlovy (FF CUNI): *Studijní obory*. Z. j. URL: <https://www.ff.cuni.cz/prijimaci-rizeni/studijni-obory/> [geraadpleegd 11 maart 2024]

FF JCU 2024 – Filozofická fakulta Jihočeské univerzity (FF JCU): *Studijní programy a obory na fakultě*. Z. j. URL: <https://www.ff.jcu.cz/cz/studium/studijni-programy> [geraadpleegd 11 maart 2024]

FF MUNI 2024 – Filozofická fakulta Masarykovy univerzity (FF MUNI): *Bakalářské a magisterské obory*. Z. j. URL: <https://www.muni.cz/bakalarske-a-magisterske-obory> [geraadpleegd 11 maart 2024]

FF OSU 2024 – Filozofická fakulta Ostravská univerzita (FF OSU): *Nabízené studijní programy a obory pro přijímací řízení*. Z. j. URL: <https://ff.osu.cz/vyber-si-studijni-obor/> [geraadpleegd 11 maart 2024]

FF UPOL 2024 – Filozofická fakulta Univerzity Palackého (FF UPOL): *Studijní programy (Bakalářské a Magisterské)*. Z. j. URL: <https://studium.upol.cz/Catalog/StudyPrograms?type=Bachelor> [geraadpleegd 11 maart 2024]

Global talk 2024 – Global talk: ‘Tolkentelefoon’. Z. j. URL: <https://www.globaltalk.be/dienst/tolkentelefoon/> [geraadpleegd 25 februari 2024]

HCCH 2024 – Hague Conference on Private International Law – Conférence de La Haye de droit international privé (HCCH): *33: Convention of 29 May 1993 on Protection of Children and Co-operation in Respect of Inter-country Adoption*, 2024. URL: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=69> [geraadpleegd januari 2024]

ISO 13611:2014 – ISO norm 13611:2014: ‘Interpreting. Guidelines for community interpreting’. Z. j. URL: <https://www.iso.org/standard/54082.html> [geraadpleegd 11 februari 2024]

JTP 2024 – Jednota tlumočnicků a překladatelů (JTP). Z. j. URL: <https://www.jtpunion.org/> [geraadpleegd 10 maart 2024]

KST ČR 2024a – Komora soudních tlumočnicků České republiky (KST ČR): *Jak se stát soudním tlumočnickem a/nebo soudním překladatelem*. Z. j. URL: <https://www.kstcr.cz/cz/jak-se-stat-soudnim-tlumocnikem> [geraadpleegd 11 maart 2024]

KST ČR 2024b – Komora soudních tlumočnicků České republiky (KST ČR). Z. j. URL: <https://www.kstcr.cz/cz> [geraadpleegd 10 maart 2024]

Lingua 2009 – Lingua: *Rekvalifikační kurzy pro veřejnost – Komunitní tlumočení ve styku s cizinci a menšinami*. 2009. URL: <http://www.lingua.ff.cuni.cz/> [geraadpleegd 11 maart 2024]

Ministerstvo spravedlnosti ČR 2024 – Ministerstvo spravedlnosti ČR: ‘Kdo je soudní tlumočnick a překladatel’. Z. j. URL: <https://tlumocnici.justice.cz/kdo-je-tlumocnik/> [geraadpleegd 24 februari 2024]

MPSV 2020 – Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV): *Sociální tlumočení ve styku s cizinci*. 2020. URL: <https://www.mpsv.cz/socialni-tlumoceni-ve-styku-s-cizinci> [geraadpleegd 11 maart 2024]

Seznat 2024 – Seznat justice: ‘Seznamy znalců, tlumočnicků a překladatelů’. Z. j. URL: <https://seznat.justice.cz/> [geraadpleegd 10 maart 2024]

United Nations 2024 – United Nations: ‘Treaty Collection. Convention on the Rights of the Child’. Z.j. URL: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&clang=_en [geraadpleegd 30 januari 2024]

ÚMPOD 2009–2021 – Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí (ÚMPOD). *Výroční zprávy o činnosti Úřadu. 2009–2021.* URL: <https://www.umpod.cz/web/cz/vyrocnizpravy-o-cinnosti-uradu> [geraadpleegd 1 februari 2024]

Internationale wetgeving

Europees Verdrag inzake de adoptie van kinderen 2008 – Straatsburg, 27 november 2008. URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBV0003426/2012-10-01> [geraadpleegd 30 januari 2024]

Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind 1989 – Nieuwe York, 20 november 1989. URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBV0002508/2002-11-18> [geraadpleegd 30 januari 2024]

Verdrag van 's-Gravenhage 1993 – 's-Gravenhage, 29 mei 1993. URL: <https://wetten.overheid.nl/jci1.3:c:BWBV0001342&z=1998-10-01&g=1998-10-01> [geraadpleegd 30 januari 2024]

Tsjechische wetgeving

Usnesení č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů – URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2> [geraadpleegd 31 januari 2024]

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů – URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-94> [geraadpleegd 31 januari 2024]

Zákon č 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů – URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1> [geraadpleegd 31 januari 2024]

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů – URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359> [geraadpleegd 31 januari 2024]

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník – URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89> [geraadpleegd 31 januari 2024]

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém – URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-91> [geraadpleegd 31 januari 2024]

Zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství – URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-186> [geraadpleegd 31 januari 2024]

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů – URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-292> [geraadpleegd 31 januari 2024]

Zákon č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnících a soudních překladatelích – URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2019-354> [geraadpleegd 24 februari 2024]

Bijlage 1 Voorbeeldvragenlijst in het Nederlands

1. Welke universitaire opleiding hebt u?

- Tolken
- Filologie
- Andere
- Ik heb geen universitaire opleiding

2. Is uw hoofdbaan gerelateerd aan tolken?

- Ja
- Nee

3. Hebt u trainingen of cursussen gevolgd over sociaal tolken? Zo ja, welke?

- Ja:.....
- Nee

4. Is er volgens u een fundamenteel verschil tussen tolken voor kinderen en tolken alleen voor volwassenen? Zo ja, in welk opzicht?

- Ja:.....
- Nee

5. Hoe bereid u zich voor op het tolken als er ook kinderen bij betrokken zijn (bij adoptieprocedures, bij de rechtbank, in het ziekenhuis, etc.)?

Uw antwoord:

6. Hoe moeilijk vindt u tolken voor kinderen vergeleken met tolken alleen voor volwassenen? Leg uw antwoord uit.

- Het is moeilijker
- Het is makkelijker
- Ik vind het vergelijkbaar

Uw antwoord:

- 7. Welke specifieke vaardigheden zijn volgens u belangrijk voor een tolk die in procedures tolkt, waarbij kinderen betrokken zijn?**

Uw antwoord:

- 8. Wat is volgens u het moeilijkste aan tolken voor kinderen? Wat zijn voor u de grootste uitdagingen bij het tolken voor kinderen?**

Uw antwoord:

- 9. Vindt u het tolken in procedures met kinderen emotioneler? Zo ja, hoe gaat u met deze emoties om?**

- Ja:.....
 Nee

- 10. Tolkt u vaker simultaan of consecutief in procedures, waarbij kinderen betrokken zijn?**

- Simultaan (chuchotage)
 Consecutief

- 11. Zijn er situaties waarin u de tolktechniek verandert? Zo ja, in welke gevallen doet u dat?**

- Ja:.....
 Nee

- 12. Bemoeit u zich op een andere manier dan alleen met het vertolken van de verklaringen van de kinderen tijdens de procedure? Bijv. het kind motiveren of geruststellen dat het niet bang hoeft te zijn, enz. Zo ja, hoe doet u dit?**

- Ja:.....
 Nee

- 13. Hebt u ooit in een adoptieprocedure getolkt?**

- Ja
 Nee (Dit is het einde van de vragenlijst voor u.)

14. In hoeveel adoptieprocedures hebt u getolkt?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6 of meer

Bijlage 2 Voorbeeldvragenlijst in het Tsjechisch

1. Jaký vysokoškolský obor máte vystudovaný?

- Tlumočnický obor
- Filologický obor
- Jiný
- Nemám vysokoškolské vzdělání

2. Souvisí Váš hlavní pracovní úvazek s tlumočením?

- Ano
- Ne

3. Absolvoval/a jste nějaký kurz či seminář zaměřený na komunitní tlumočení? Pokud ano, o jaký kurz se jednalo?

- Ano:.....
- Ne

4. Liší se podle Vás něčím zásadně tlumočení za účasti dětí od tlumočení za účasti pouze dospělých osob? Pokud ano, v čem?

- Ano:.....
- Ne

5. Jak se připravujete na tlumočení v případě, když se řízení účastní také děti (v adopčním řízení, u soudu, v nemocnici atd.)?

Vaše odpověď:

6. Jak obtížné je pro Vás tlumočení za účasti dětí v porovnání s tlumočením za účasti pouze dospělých osob?

- Je to náročnější
- Je to jednodušší
- Půjde mi to srovnatelné

Zde můžete objasnit Vaši odpověď na předchozí otázku:

7. Jaké specifické dovednosti jsou podle Vás důležité pro tlumočníka, který tlumočí v řízení za účasti dětí?

Vaše odpověď:

8. Co je podle Vás nejtěžšího na tlumočení s dětmi? Jaké jsou pro Vás největší výzvy při tlumočení s dětmi?

Vaše odpověď:

9. Je pro Vás tlumočení v řízeních, kterých se účastní děti, více emotivní? Pokud ano, jak s tím pracujete/jak bojujete s těmito emocemi?

- Ano:.....
- Ne

10. Tlumočíte v řízeních, kterých se účastní děti častěji simultánní nebo konsekutivní formou?

- Simultánní (šušotáž)
- Konsekutivní

11. Nastávají situace, ve kterých měníte formu tlumočení? Pokud ano, v jakých případech tak činíte?

- Ano:.....
- Ne

12. Zasahujete nějakým jiným způsobem do výpovědí dětí během řízení, než pouze přetlumočením? Např. motivujete dítě nebo ho ujišťujete, ať se nebojí atd. Pokud ano, jakým způsobem tak činíte?

- Ano.....
- Ne

13. Tlumočil/a jste někdy v adopčním řízení?

- Ano
- Ne (Tady pro Vás dotazník končí, můžete pokračovat na konec.)

14. V kolika adopčních řízeních už jste tlumočil/a?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6 a více

Resumé in het Engels

The aim of this thesis is to gain insight into what the specific features of interpreting in international adoption procedures are and how interpreting in procedures with children is perceived by interpreters themselves.

The first chapter describes international adoption in the context of current legislation, both at the international and Czech level. Specific international and Czech agreements and laws concerning adoption are mentioned, as well as the process of the adoption procedures from the Czech Republic to other countries.

The second chapter is dedicated to community interpreting, providing various definitions and characteristics of the field. Community interpreting is then placed in the context of other areas of interpreting, such as conference and court interpreting. Subsequently, this chapter describes the different categories of community interpreting and the interpreting techniques used in community interpreting.

The third chapter focuses on the community interpreter, as the community interpreter functions as a very important link in all interpreting situations, including adoption procedures. Although there is disagreement among professionals about the role of the community interpreter, in this chapter I present a middleground of all the roles of the most frequently referenced studies. The reader will learn what requirements are placed on community interpreters, whether in terms of their education, professional knowledge, or other skills.

The fourth chapter presents research in the form of a questionnaire survey completed by Czech interpreters. The aim of this research is to gain insight into the personal experiences of interpreters when interpreting during procedures involving children. The questionnaires in Czech and Dutch are attached to this thesis.

Resumé in het Tsjechisch

Cílem této diplomové práce je podrobněji se seznámit s tím, jaká jsou specifika tlumočení v řízeních mezinárodní adopce a jak tlumočení v řízeních, kterých se účastní děti, vnímají samotní tlumočníci.

První kapitola popisuje mezinárodní adopci v kontextu platné legislativy, jak na mezinárodní, tak na české úrovni. Jsou zmíněny konkrétní mezinárodní a české smlouvy a zákony týkající se adopce, stejně jako průběh samotného adopčního řízení z České republiky do zahraničí.

Druhá kapitola se věnuje komunitnímu tlumočení, přičemž jsou uvedeny různé definice a charakteristické znaky tohoto oboru. Poté je komunitní tlumočení zasazeno do kontextu dalších oblastí tlumočení, jako je konferenční a soudní tlumočení. Následně jsou v této kapitole popsány různé kategorie komunitního tlumočení a tlumočnické techniky, které jsou při komunitním tlumočení používány.

Třetí kapitola se zaměřuje na komunitního tlumočnicka, neboť ten je velmi důležitým článkem ve všech tlumočnických situacích, adopční řízení nevyjímaje. Přestože mezi odborníky panují neshody ohledně role komunitního tlumočnicka, v této kapitole představují průřez všemi rolemi nejčastěji zmiňovaných studií. Čtenář se dozví, jaké požadavky jsou kladeny na komunitní tlumočnické, ať už na jejich vzdělání, odborné znalosti či jiné dovednosti.

Čtvrtou kapitolou je výzkum ve formě dotazníkového šetření, vyplněný českými tlumočnickými. Cílem tohoto výzkumu je získat přehled o osobních zkušenostech tlumočnicků při tlumočení během řízení, kterých se účastní děti. Dotazníky v českém a nizozemském jazyce jsou přílohou této diplomové práce.

Anotace

Jméno autora: Bc. Karolína Bergerová

Název fakulty a katedry: Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Katedra nederlandistiky

Název diplomové práce: Tolken in adoptieprocedures

Anglický název diplomové práce: Interpreting in adoption procedures

Český název diplomové práce: Tlumočení v adopčním řízení

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Pavlína Knap-Dlouhá, Ph.D.

Počet znaků: 129 403 (text práce)

Počet stránek: 61 (text práce)

Počet příloh: 2

Počet použitých titulů:

- a) literární zdroje: 48
- b) internetové zdroje: 22
- c) mezinárodní legislativa: 3
- d) česká legislativa: 9

Klíčová slova: tolken, interlandelijke adoptie, adoptieprocedures, sociaal tolken, sociaal tolk, ÚMPOD

Krátká charakteristika: Tato magisterská diplomová práce se zabývá tlumočením v adopčním řízení se zaměřením na mezinárodní adopce z České republiky do zahraničí. Diplomová práce obsahuje rozbor mezinárodní a české legislativy, popisuje průběh adopce, specifikuje obor komunitního tlumočení a roli komunitního tlumočnicka. Největším přínosem této práce je výzkum, který nabízí pohled na osobní zkušenosti tlumočnicků s řízeními za přítomnosti dětí.